



**СУМЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
УПРАВЛІННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я СУМЬСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
СУМЬСЬКА ОБЛАСНА НАУКОВА
МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА**



Суми - 2020

УДК 61 (091)(477.52)
Г 55

Відповідальний за

випуск:

Безверха О.В., завідувача відділом науково-бібліографічної та інформаційної роботи

Матеріал підго-

тувала:

Безверха О.В.

Комп'ютерний

набір та верстка:

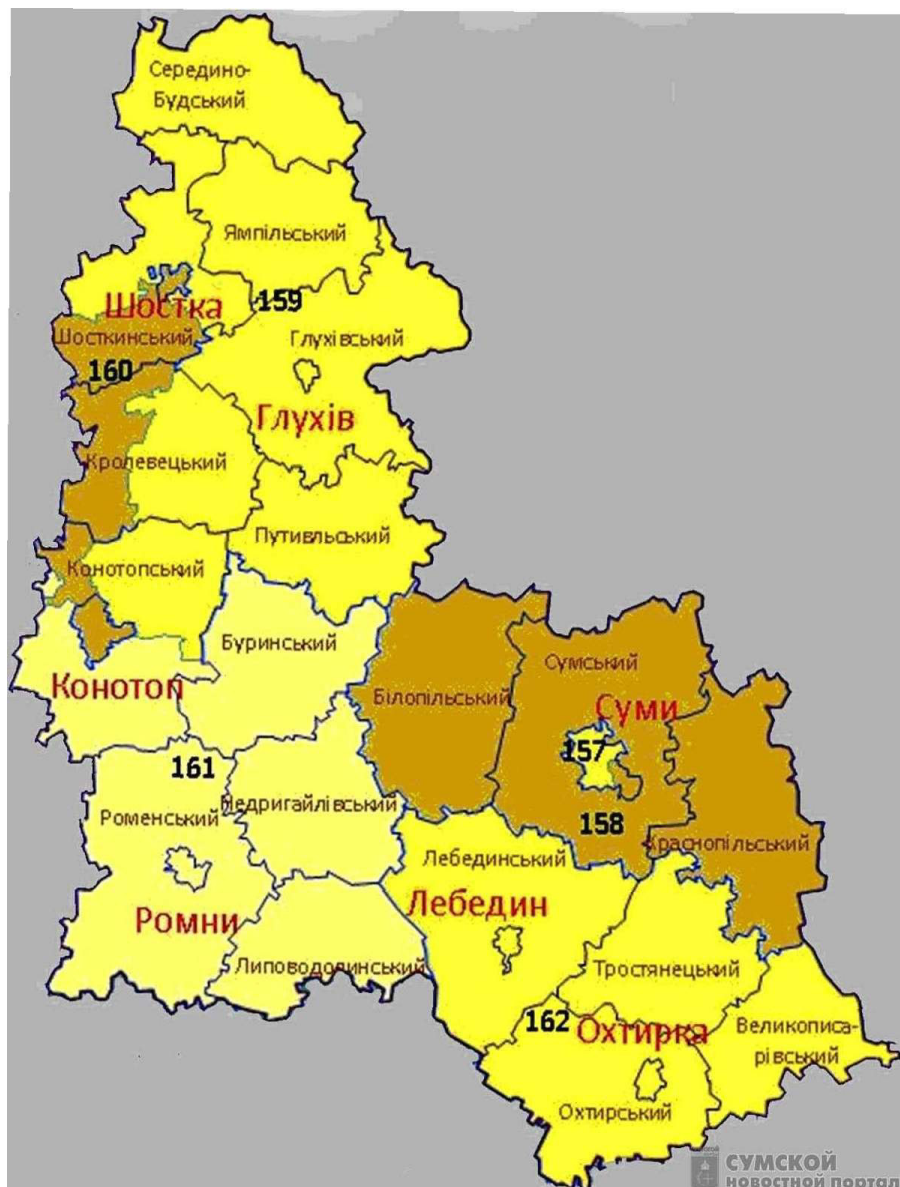
Безверха О.В.

Глухівська центральна районна лікарня : історичний нарис
/ уклад. О. В. Безверха. – Суми, 2020. – 118 с.

Видання містить відомості з історії Глухівської центральної районної лікарні, внесок окремих фахівців медичної справи у розвиток і вдосконалення медико-санітарної допомоги населенню Глухівщини.

Історичний нарис розраховано на спеціалістів медичної галузі та всіх, хто цікавиться питаннями історії медичної науки, охорони здоров'я та медичних працівників району.

Карта Сумської області



ЗМІСТ

1. Від укладача	5
2. Розвиток охорони здоров'я у Глухівському повіті Чернігівської губернії	7
3. Історія створення Глухівської ЦРЛ	20
4. Розвиток медичної допомоги населенню Глухівського району	30
5. Головні лікарі Глухівської центральної районної лікарні	62
6. «Лікар, який бачив наскрізь» (зі спогадів доньки Єви)	71
7. Золотий фонд медицини Глухівщини	81
8. Життя, присвячене людям	84
9. В їх серці вогонь милосердя	93
10. Лікар-легенда (<i>Всеволод Петрович Голюк</i>)	102
11. Вірні покликанню	108
12. Скарбниця медичних знань Глухівської ЦРЛ	113
13. Сьогодення та дозвілля КНП «Глухівської міської лікарні»	116
14. Лікарня у фотосвітлинах	118

Від укладача

*Чем носят счастье:
Ведами? Ковшами? Охапками?
В палатах говорят,
Что счастье добывается руками
Людей, что жизни здравствовать велят!*
Т. Ульянова

Історія медицини є частиною загальної історії, а історія медицини Глухівщини - частка історії медицини України.

Головна мета цього видання - відтворити історичне минуле медицини Глухівщини, прослідкувати складний процес розвитку Глухівської ЦРЛ та її підрозділів від зародження до сьогодення.

Здоров'я є найважливішим фактором реалізації життєвої програми кожної людини і визначальним чинником у вирішенні завдань, які стоять перед суспільством в цілому.

Ми усвідомлюємо складність професійної діяльності та життя сучасних українських гіппократів, які щодня, щогодини, щохвилини рятують життя наших співвітчизників, повертають їм здоров'я.

Професія медика унікальна і особлива, медики мають набагато більше зобов'язань аніж прав, до них пред'являють найбільше вимог. Честь і совість для медичного працівника - поняття особливі, медик не може бути некомпетентним, неуважним, не любити пацієнтів, не розуміти їх.

Самовідданість медиків призвели до того, що часто пацієнти не в змозі оцінити дійсний обсяг їхньої фізичної та моральної напруги. По красі посмішок, щедрості душі та доброзичливості до людей медичні працівники Глухівської ЦРЛ найкращі. Ми забуваємо про них, коли здорові, і потребуємо та просимо допомоги під час хвороби. В нашій державі, нажаль, праця медичних працівників залишається недооціненою, в той же час вони є основною складовою в житті кожної людини.

На долю медиків випало чимало випробувань, але вони відроджували медицину Глухівщини - в ім'я майбутнього, на благо прийдешніх поколінь. Багато медичних працівників, що зробили

вагомий внесок у розвиток медичної допомоги Глухівщини, пішли з життя, залишивши про себе добру пам'ять.

Низький уклін від кожного за ваше благородне діло та великодушне серце.

Під час написання цієї книги були використані окремі статистичні матеріали, документи і книги, статті з міської газети та архів Глухівської ЦРЛ. Висловлюємо щиру подяку всім, хто допомагав створити це видання, а особливо бібліотекарю ЦРЛ Козловій Аллі Миколаївні.

З глибоким задоволенням і шаною відношусь до всіх медичних працівників Глухівської центральної районної лікарні. Сподіваюсь, що ця невелика праця приверне увагу молодих медичних працівників і мобілізує їх на вивчення досвіду своїх попередників.

При підготовці покажчика використані матеріали фонду Сумської ОНМБ та відкритого доступу Інтернет. У зв'язку з ліквідацією в 2022 році Сумської ОНМБ всі документи передані в архів Сумського обласного краєзнавчого музею.



Розвиток охорони здоров'я у Глухівському повіті Чернігівської губернії

*...Сивий Глухів, ти – наша столиця,
Краще тебе на світі нема!
А над містом у небі – зірниця,
Світить вдалеч Чумацький нам шлях.
Рідний Глухів, ти – наша столиця,
Процвітай і живи у віках!
О. Нездодимцев*

Місто Глухів – одне з найстаріших міст Київської Русі, було засновано у 1152 р. З 1802 р. стало повітовим містом Чернігівської губернії.

У літературі немає згадки про заснування перших лікувальних установ на території повіту. Відомо тільки, що у 1748 р. в м. Глухів під час пожежі *«сгорело и несколько шпиталей»*.

На побудованому в 1779 р. Шосткинському пороховому заводі був лазарет. Однією з причин поширення захворювань серед працюючих на заводі було те, що *«место, занимаемое заводом, чрезвычайно дурно и нездорово, окружен будучи со всех сторон болотами»*.

У 1810 р. був побудований лазарет на 100 ліжок, а в 1851 р. – розширений до 150 ліжок, також проведена прибудова аптеки і лабораторії. Лікар лазарету А. Г. Холодовський у своїй доповіді *«О мерах к предупреждению болезненности на заводе»*, називав як одну з причин, тісноту приміщень, в яких проживали робочі. На заводі значилося 3360 робітників, з яких 450 мешкали у власних оселях, а інші – у казармах, розрахованих тільки на 640 осіб. Середнє число хворих доходило до 280 осіб.

Організація земських установ в Глухівському повіті відноситься до 1865 р. Вже на перших засіданнях Глухівського земства, в червні місяці 1865 р. було прийнято рішення: *«Собрать сведения о мерах к обеспечению народного здравия»*.

У 1867 р. земська управа запропонувала черговим повітовим зборам організувати медичну частину в повіті в складі одного лікаря і чотирьох фельдшерів. У зв'язку з тим, що деяким гласним була висловлена думка про те, що *«простой народ не любит лечиться, что он избегает медиков»*, земське зібрання вирішило затвердити витрати тільки на утримання чотирьох фельдшерів, а на лікаря – ні.

28 вересня 1868 р. земство було змушене визнати *«полезным иметь своего медика для пособия болевающим и для руководства и контроля фельдшеров»*, кількість яких збільшено з чотирьох до дев'яти – з розрахунку по одному на волость. Цей період можна вважати початком розвитку медицини у Глухівському повіті.

До початку 70-х рр. XIX ст. населення повіту складало близько 90 тисяч чоловік. У відомстві повітового земства було дві благодійних установи: земська богадільня на 30 ліжок і земська лікарня на 25 ліжок, розміщені в приватних будинках. Крім того, в селі Сваркове була лікарня, що утримувалась за приватні кошти поміщика П. А. Марковича, де в середньому лікувалось від 13 до 20 селян.

Богадільня утримувалась за кошти губернського земства, а лікарня – за рахунок плати, яку отримували від перебування в ній хворих. Фінансове становище лікарні було досить складним, оскільки на її утримання не виділялось жодної суми.

Обов'язкове безкоштовне лікування сифілісу хоча і було корисним заходом боротьби з ним, одночасно стало і обтяжувальною у фінансовому відношенні обставиною для лікарні.

Земство змушене було відпускати довгострокові кредити на утримання лікарні в надії на повернення цих сум. Лікарня постійно була винна великі суми грошей. Заходи, що вживалися з боку земської управи щодо отримання додаткових асигнувань на утримання лікарні від медичного Департаменту Міністерства внутрішніх справ і капіталу громадського презирства не увінчалися успіхом.

В умовах роботи в лікарні лікар І. І. Неводнічанський писав в земську управу: *«...Я должен каждодневно провести несколько часов в нездоровом больничном воздухе. кроме осмотра больных - перевязки ран, язв, мне самому надо заниматься составлением, раздачею лекарств. Производство хирургических операций лежит на мне же. Некоторые инструменты и аппараты, как-то: микроскоп,*

электрическая машина, два пульверизатора, спринцовка для подкожного впрыскивания и др. потребляются в больнице и портятся – мои собственные».

У 1871 р. була проведена перша спроба закупити медикаменти централізовано, а також придбана шафа для їх зберігання. Це й поклало початок розвитку аптечної справи в повіті. Хоча питання про організацію самостійної земської аптеки залишалось відкритим. Тільки в 1909 р. земське зібрання ухвалило відкрити аптечний склад при централізованій аптеці.

Фельдшерський персонал повіту за рівнем своєї підготовки часто не відповідав елементарним вимогам, не користувався авторитетом серед селян, що і змушувало їх звертатися за допомогою до знахарів.

Про фельдшера Ямпільської волості в земську управу надходили відомості про те, що *«он занимается плохо и ленится, к тому же нетрезвой жизни. Вообще он посещает больных только зажиточных, к прочим же идет неохото и то, когда за ним пришлют и просят».*

Вимога земського лікаря Г. Ф. Піля про необхідність організації найпростіших лікарень в Есманській, Ульяновській, Марчихіно-Будській, Ямпільській та Тулиголівській волостях були відхилені управою, яка порахувала це *«при нынешних финансовых средствах земства неудобным»*, відмовивши також лікарю у виділенні спеціальних коштів для роз'їздів.

Цей період часу характеризується підвищеною захворюваністю в повіті на тиф, кір, сифіліс, окремі випадки натуральної віспи серед дітей.

У зв'язку з можливою появою холери в Глухівському повіті, в 1871 р. були розроблені і розіслані по всім волостям, що були затверджені земскою управою правила по боротьбі з холерою.

Занесена прочанами з Києва холера, що виникла в травні місяці 1872 р., показала неспроможність медичної служби повіту. Перш за все, бракувало медичних працівників, хоча управою неодноразово обговорювалося питання про збільшення числа медиків в повіті. Миський лікар, лікарі лазарету і Шосткинського порохового заводу не брали участі в боротьбі з холерою, тому що вони були однині в своїх

лікувальних закладах. Земство змушене було запросити лікарів і фельдшерів з м. Чернігів, виділив для цього спеціальні засоби. При Глухівській земській лікарні і в Марчихінській Буді були відкриті холерні відділення. До кінця 1872 р. в повіті було зареєстровано 1442 холерних хворих, з яких померло 314 осіб (22,4%).

Всього за 1872 р. земським лікарем і фельдшерами була надана допомога 5027 хворим, з яких 1033 (2,5%) становили інфекційні хворі.

Інфекційна захворюваність у Глухівському повіті за 1872 р.

Найменування захворювання	Всього випадків	Померло	Смертність %
Тиф черевний	305	79	25,9
Кривавий пронос	267	50	18,7
Віспа натуральна	354	54	15,2
Кір	67	15	22,3
Круп	40	20	50

Таким чином, за питомою вагою смертності від інфекційних захворювань на першому місці була смертність від крупа, на другому - від черевного тифу. Земська управа неодноразово висловлювала незадоволення з приводу дій медичного персоналу та організації медичної допомоги у повіті.

З метою поліпшення медичної допомоги в повіті у 1875 р. земством була проведена деяка реорганізація медичної служби та винесено постанову:

1. *«Иметь в уезде трех земских уездных медиков, но с тем непременно условием, чтобы не занимали никакой коренной и частной должности и имели постоянное местопребывание свое в уезде, а отнюдь не городе.*
2. *При каждом медике по одному только фельдшеру и одного при земской больнице.*
3. *Медицинские пункты назначить: Собичев, Пустогород и Ярославец.*
4. *Участковый доктор обязан распределить разъезды по своему участку таким образом, чтобы в каждой местности он был по крайней мере в две недели».*

Встановивши таку систему земської медицини, Глухівське земство було переконане, що всі нарікання на медичну службу припиняться. Однак, до наступного року становище змінилося. Дільничні лікарі вимагали надбавки до заробітної плати, організації дільничних лікарень, доводили неспроможність і марність роз'їзної системи медичної допомоги.

Незадоволеність в організації роботи призвела до того, що всі три дільничних лікарів по черзі залишили роботу, і до 1878 р. в повіті не залишилося жодного земського лікаря.

У 1879 р. земству все ж вдалося запросити на роботу двох лікарів. Крім них в складі земського медичного персоналу було «...9 фельдшерів, 9 оспопрививателей и одна акушерка».

1878 та 1879 рр. характеризуються зростом захворюваності на тиф, дизентерію, дифтерію та ін. інфекційними хворобами. Спалах дизентерії відмічається у м. Марчихіна Буда, с. Чуйкове, Журавка, Юрасовка.

Для роботи в осередках інфекційних захворювань земська управа запросила студента медико-хірургічної академії Я. Є. Тарасова, котрий надав велику допомогу земському персоналу і відмовився від плати за послуги, заявивши: «...Я исполнил долг врача, здоровье же моих пациентов для меня будет лучшей благодарностью».

У зв'язку зі зростанням інфекційних хвороб земське зібрання 2 жовтня 1879 р. встановило: «...Устроить в каждом селении, где есть священник или учитель, небольшой склад необходимых медикаментов для скоротечных болезней, как дифтерия, и поручить склад священнику или учителю».

Цим заходом земство прагнуло і намагалося компенсувати недолік медичного персоналу в повіті і наблизити надання лікарської допомоги до населення.

Цього року земське зібрання ухвалило виділити 10 тис. рублів на будівництво будівлі земської лікарні.

У 1883 р. земською управою була створена спеціальна комісія, до складу якої увійшли і лікарі повіту, з опрацювання питань створення найбільш раціональної медичної служби в повіті, взявши за основу доповідь на з'їзді лікарів Чернігівської губернії від 1882 р.

З'їзд рекомендував повітовим земствам розвивати медичну допомогу за типом стаціонарної системи, створюючи сільські лікарні з прийомними на 10-15 ліжок під постійним наглядом лікарів. У цих лікарнях передбачалося лікувати: *«трудных больных»*, всіх інших амбулаторних. Крім того, лікування стаціонарних та амбулаторних хворих передбачалося призводити безкоштовно. Це було великим кроком земської медицини у наближенні надання медичної допомоги населенню.

Губернський з'їзд лікарів визнав недоцільними роз'їзди лікарів по ділянках *«...как малополезные для населения, отнимающие непроизводительного много времени и труда у врачей, мешающие ходу больничного и амбулаторного лечения»*.

«Однако, за врачами оставлено право выезда на участки во время эпидемии, а также в случаях, угрожающих жизни больного. Решением съезда фельдшерам было запрещено самостоятельное лечение, как противозаконное».

У повіті встановлена змішана система надання медичної допомоги, при якій лікарі зобов'язані були виїжджати по одному разу в місяць на фельдшерські пункти і в певні години приймати хворих в амбулаторіях. У 1885 р. Глухівський повіт був розділений на три ділянки: міський, Тулиголівський і Ямпільський. Величина лікарської дільниці визначалася в діаметрі 20-25 верст з кількістю населення 15-20 тис. осіб.

Якщо в 1867 р. бюджет земства на медичну допомогу в повіті складав 17838 руб., тоді у 1885 р. він виріс майже в 7 разів і склав 92915 руб.

Але ні гадане поліпшення з фінансового боку, ні інші умови Глухівського повіту не дали можливості за цей майже двадцятирічний період часу організувати земську медицину так, щоб вона відповідала вимогам того часу і задовольняла потреби населення. Заходи щодо поліпшення медичної служби в повіті приймалися швидкоруч, без докорінного поліпшення постановки медичного обслуговування. Так, наприклад, в 1883 р. комісія земства дійшла висновку, що *«с вопросом о переустройстве земской медицины следует обождать до улучшения средств земства»*. Але, наступні (1898-1900) роки витрати

земства на медицину значно зменшилися і становили всього 23-32 тис. руб. на рік.

У 1886 р. земський лікар Г. С. Балабанов звернувся до управи з доповідною запискою: *«...В виду того, что организация земской медицины в настоящем ее виде признана земским собранием 1885 года далеко неудовлетворительной, что правильная постановка врачебной части в уезде потребует значительных затрат, несовместимых с настоящим состоянием уездного земства, предлагаю образовать врачебный участок, в который входили бы следующие шесть волостей: Глуховская, Эсманская, Холопковская, Тулиголовская, Ярославцевкая и Улановская. Обязанности участкового врача состоят в следующем:*

- 1. Не менее одного раза в месяц каждый из фельдшерских пунктов посещать в заранее известные для жителей данного района дни для амбулаторного приема больных, контроля действий фельдшера, подачи помощи, если окажется надобность, тяжелым больным.*
- 2. Выезжать в назначенные волости в случаях, требующих немедленной помощи.*
- 3. В случае эпидемий.*
- 4. Заведывать амбулаторным приемом больных в городе».*

За останні 10 років медична мережа у повіті розширилася. Протягом 1896-1898 рр. були відкриті ще дві лікувальні дільниці – Вороніжська та Глухівська, а з 1 січня 1899 р. лікувальна дільниця з Есманії переведена у Полковничу слободу. До 1900 р. в повіті із загальною кількістю населення 142366 чоловік нараховувалось 5 лікарських дільниць, що було недостатньо, тому що кількість населення на дільницях перевищувала встановлені земством норми.

Збільшилась і кількість медичного персоналу в повіті. У 1898-1900 рр. в повіті було 6 лікарів, 18 фельдшерів, 1 акушерка та 1 повитуха, а також 1 фельдшер-акушерка, посада якої була введена земством у 1898 р.

Один з лікарів, завідував у м. Глухові земськими благодійними закладами (лікарнею і богадільнею) і аптекою. В його розпорядженні знаходилось 2 фельдшера і фельдшер-акушерка. Інші 5 лікарів і 16

фельдшерів працювали на ділянках з постійним місцем проживання у них.

Мережа медичних закладів, що склалася в повіті, не могла задовольнити зростаючих потреб населення, особливо селянства, у медичній допомозі.

Стаціонарну допомогу населення повіту змогло отримати тільки у Глухівській земській лікарні, що проіснувала увесь земський період на 25 ліжок. Кількість хворих на стаціонарному лікуванні у 1898-1900 рр. не перевищувало 600 щорічно. Середня кількість стаціонарних хворих щорічно складала 27-28 чоловік при значній кількості відмов в госпіталізації через відсутність місць.

Лікування одного стаціонарного хворого обходилося від 51,7 коп. у 1898 р. до 67 коп. у 1900 р., причому на медикаменти із них приходилося відповідно тільки 11,5 та 13,7 коп.

Витрати земства на надання медичної допомоги одному мешканцю на рік складала у 1898 р. 16,7 коп., у 1899 р. – 23.03, у 1900 р. – 22,9 коп.

У квітні 1899 р. земство прийняло рішення щодо будівництва при Глухівській земській лікарні відділення для гострозаразних хворих на 5 палат (дифтерійна, скарлатинозна, бешиховита та ін.) по 2 ліжка в кожній, але у наступному було відкрито тільки 8 інфекційних ліжок. Посада лікаря у заразному відділенні була введена з 1 січня 1905 р. (лікар Д. В. Степановський). Одночасно з будівництвом заразного відділення було вирішено побудувати дезінфекційну камеру, гроші на будівництво якої були виділені земством тільки у 1902 р.

Необхідність створення відділення для заразних хворих неодноразово обговорювалась із земством під час будівництва, тому що земству для його утримання необхідно було виділити додаткові кошти.

Інфекційна захворюваність у Глухівському повіті у 1898-1900 рр. (у випадках)

Рік	Тиф	Кір	Скарлатина	Дифтерія	Круп	Кашлюк	Кривавий пронос	Віспа натур.	Малярія
1898	884	845	994	412	35	415	101	92	3394
1899	1126	143	1617	311	44	616	124	214	3730
1900	882	121	151	243	118	513	139	607	3186

Як і у попередні роки, у цей період відмічалася епідемія тифу, натуральної віспи, дифтерії, малярії та ін.

Значна кількість населених пунктів була охоплена епідемічними захворюваннями. Інфекційні хвороби забрали багато життів, у тому числі і медичних працівників.

Боротьба з епідеміями викликала необхідність посилення земського медичного персоналу, але земство змушене було, як і раніше, обмежуватися тільки запрошенням на період епідемій персонала із губернії, не маючи можливості збільшити кількість медичних працівників в повіті.

У цей час земська медицина повіту мала вже якійсь арсенал лікарських препаратів. Наприклад, при лікуванні дифтерії застосовувалась протидифтерійна сировотка, яку отримували з Київського інституту бактеріології, хоча і в значній кількості.

Віспяний детрит земство отримувало із Чернігівського телятника, що давало можливість проводити, хоча і не в повному обсязі, профілактичні щеплення проти віспи, що мали розповсюдження в повіті.

Відсутність власного віспяного телятника, необхідність придбання віспяного детриту у губернії, недостатня кількість людей, що робили щеплення від віспи, приводило до того, що щеплення проти віспи проводилися нерівномірно по дільницям і в повіті у цілому, а також далеко не вповному обсязі контингенту, що підлягає. Крім того, низька санітарна грамотність населення приводила к доволі частим відмовам від щеплень проти віспи.

Визнаючи велике санітарне значення сільських лазень і необхідність їх організації в повіті, Глухівська земська управа була вкрай утруднена в практичному вирішенні цього питання. Земство вважало, що цей захід в повіті може бути проведено двояко: або як загальний санітарний захід по всьому повіту, або ж як *«частичный опыт для постепенного ознакомления населения уезда и приучения его к пользованию банями, т.к. население не привыкло пользоваться ими и не сознает их полезности»*.

Оскільки організація лазень в повіті була пов'язана з великими витратами, земська управа вирішила, що поки можливо обмежитися організацією їх тільки в декількох населених пунктах. Діяльність

нечисленного акушерського персоналу в повіті зводилася до участі в незначній кількості пологів, а також надання допомоги хворим жінкам. Жінки-селянки і раніше зверталися до знахарок, не сподіваючись на можливість отримання акушерської допомоги. Протягом 1898-1900 рр. акушерками щорічно надавалася допомога тільки 20-30 жінкам у пологах і такої ж кількості жінок при різних хворобах. Участі лікарів у прийомі пологів і надання допомоги гінекологічним хворим практично не було.

***Народжуваність, смертність і природний приріст населення
у Глухівському повіті у 1898-1900 рр.***

Рік	Народилось	Померло	Смертність	Приріст населення	
				Абсолютна к-ть	% відношення до всього населення повіту
1898	6494	4598	68,1	1966	1,32
1899	6694	4833	72,2	1861	1,3
1900	6890	2509	36,4	3381	2,34

У зв'язку з поступовим розширенням медичної допомоги у повіті та необхідністю поліпшення медикаментозного постачання, кількість фармацевтичних препаратів, що готувалися у Глухівській земській аптеці, були доведені до 102. З 1 січня 1902 р. земська управа постановою ввела в дію свою особливу земську фармакопею, тобто, обов'язковий для земських лікарів повіту список медикаментів, аптечного та лікарняного приладдя, який повинен служити керівництвом земським лікарям при виписці цих медикаментів.

З 808 найменувань лікарських препаратів, що поміщені до Російської фармакопеї 1891 р., у цей список увійшли всього 452 найменування, з яких у земській аптеці готувалася тільки четверта частина.

Витрати земства на медикаменти складали у 1899 р. – 6053 руб., 1900 р. – 4339 руб., у 1901 р. – 4788 руб.

У 1902 р. управа визнала за доцільне реорганізувати земську аптеку і відкрити у ній лабораторію для приготування більшої кількості препаратів, а також запросити для завідування аптекою провізора з досвідом Путивльської аптеки.

До 1904 р. мережа лікувальних закладів Глухівського повіту нараховувала 158 ліжок. У повіті працювало 45 чоловік медичного персоналу, з них 12 лікарів, 28 фельдшерів, 2 фельдшера-акушерки, 3 акушерки.

Організована на приватні кошти поміщика Терещенка Глухівська лікарня надавала допомогу тільки працюючим на цукрових заводах власника, не беручи участі в наданні медичної допомоги населенню повіту. Те ж можна сказати і щодо Шосткинської казенної лікарні, а також ті, що перебувають у власності власників цих заводів. У 1905 р. була закрита і Михайлівська лікарня. Таким чином, єдиним місцем, де населення повіту могло отримати стаціонарну допомогу, була Глухівська земська лікарня на 33 ліжка.

Положення з недостатньою кількістю медичного персоналу в повіті ще більше погіршилося в 1904 р. у зв'язку з призовом до лав діючої армії 6 фельдшерів. Це відразу поставило повіт в досить скрутне становище. Тільки до кінця 1904 р. на дільницях були заміщені вакантні посади тимчасово запрошеними ротними фельдшерами, тому що ротні фельдшери не йшли на роботу в Глухівський повіт через незадовільні умови праці. В результаті цього окремі лікарські дільниці, наприклад, Суходольська, були без лікаря близько 3-х років. Лікаря Михайлівської лікарні Дорфа губернська влада не допустили до роботи в зв'язку з тим, що його брат брав участь у революційному русі.

Таким чином, за ці 2 роки амбулаторний прийом майже в половину випадків проводився фельдшерами, надання медичної допомоги вдома – майже виключно фельдшерами.

1906 р. характеризується епідемією дифтерії у повіті, яка була сильніше попередніх років. Кількість захворювань дифтерією складала 1537 випадків. Навіть при такому положенні з інфекційною захворюваністю в повіті медична комісія відхилила прохання земської лікарні щодо придбання похідної бактеріологічної лабораторії, вкрай

необхідної в той час для обстеження підозрілих на інфекційні захворювання, в тому числі і на холеру.

**Медицина допомога у Глухівському повіті
у 1904-1906 рр.**

Рік	Амбулаторних хворих		Вдома		Всього		Фельдшерська допомога	
	у лікарів	у фельдш.	у лікарів	у фельдш.	у лікарів	у фельдш.	у лікарів	у фельдш.
1904	31786	24141	3003	9576	34789	33717	43,1	76,2
1906	36684	29935	2624	6321	39808	36256	44,8	70,6

Дуже поширеними були венеричні захворювання в повіті. За 1906 р. було зареєстровано 1443 випадки сифілісу. Незважаючи на таку високу венеричну захворюваність, земство щорічно виділяло на лікування сифілісу тільки 200 руб., що було недостатнім.

На стаціонарне лікування психічних хворих земство змушене було направляти до Чернігова, виділяючи спеціально супроводжуючих осіб з числа медичного персоналу. Розвиток матеріальної бази лікувальних закладів відбувався вкрай повільно. Виділені у 1907 р. 4 тис. руб. на будівництво лікарень в повіті земство використало на інші потреби, а в 1908 р. питання будівництва лікарень земством був обійдений *«в силу напруженого земського положення»*.

У 1909 р. були відкриті тільки фельдшерські пункти в селах Дунаєць та Волокитено у приміщеннях, пожертвованих землевласниками. У цьому ж році земство прийняло у своє ведення Ямпільську міжповітову лікарську дільницю з метою збереження її, тому що губернське земське зібрання у січні 1909 р. визнало небажаним збереження лікарських дільниць губернського земства.

Намагаючись підвищити рівень знань фельдшерів повіту, земські лікарі ставили питання про організацію для них курсів при губернській земській лікарні. Але земська управа прийшла до висновку, що *«наличному составу наших земских фельдшеров не представляется целесообразным затраты на посылку их на временные фельдшерские курсы»*.

В. П. Криштопа

доктор мед. наук, професор Нац. мед. акад.
післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика



Історія створення Глухівської ЦРЛ

До відкриття земських установ Глухівська богадільня і лікарня, подібно таким же закладам інших повітів, була у веденні Наказу громадського піклування.

Спочатку богадільня і лікарня мали свою власну садибу в центрі Глухова, пожертвувану одним благодійником. Спочатку в цій садибі були досить пристойні будівлі, постарілі з плином років і продані Наказом громадського піклування на знесення.

У 1848 р. Наказ громадського піклування для приміщення богадільні і лікарні орендував на 25 років за ціною 300 крб. в рік 2 будинки в садибі, що належить купцеві і колишньому Глухівському міському голові Тарасію Колеченку.

Після переходу благодійних закладів від Наказів громадського піклування в відомство Земств у 1865 р., в Глухові було 2 благодійних заклади: Богадільня і Земська лікарня. Богадільня, як установа губернська, складалася зі звітів Чернігівського Губернського Земства, а лікарня з часу введення земського управління в Глухівському повіті перейшла до відомства місцевого Земства.

Земство прийняло на себе обов'язки утримувати лікарню, яка дісталася йому від Наказу громадського піклування. Із передачею лікарні у відання Земства також поступив і капітал, зібраний урядом і яким раніше розпоряджався Наказ громадського піклування. Деякий час земські лікарні користувалися цим джерелом фінансування, але на засіданні Губернських Земських Зборів 13 грудня 1866 р. було вирішено передати лікарні самостійному завідуванню повітовим земством, без грошової допомоги, із сум громадського піклування, тим самим залишивши всі земські лікарні губернії виключно на земському забезпеченні. Після переходу Глухівської лікарні у відомство Земства, лікарнею, як і у часи Наказу громадського піклування, завідував міський лікар Ігнатій (Адам) Іванович Неводнічанський. Він займався одночасно і лікарнею, і богадільнею. Після 1865 р. лікарня містилася у тій же будівлі.

До осені 1871 р. Управа підготувала пропозицію щодо покупки на Києво-Московській вулиці садибного місця з недобудованими будинками у спадкового дворянина Н. Терещенка для розміщення прогімназії, лікарні та богадільні. Навесні 1872 р. приступили до зведення будівлі Земської лікарні. Споруда була проведена наскільки можливо добре і з належною міцністю. До кінця осені 1872 р. були збудовані стіни в 2 поверхи, крокви даху були поставлені на землі так, щоб була можливість взимку будинок покрити. На ці роботи було використано 9551 крб. На закінчення спорудження будівлі лікарні потрібно було ще біля 14 тис. крб., грошей не було.

Після паузи Глухівське Земство вирішило, що єдиним засобом уникнути шкідливого і незручного приміщення, причому збиткового в матеріальному відношенні, є будівництво власного, що належить земству і на земській землі, будівлі лікарні з усіма необхідними павільйонами і службами.

У вересні 1874 р. були придбані прилеглі один до одного 4 садиби для споруди будівель під розміщення богадільні, лікарні і заарештованих за вироками Світових Суддів. Ці ділянки за своїм становищем, гігієнічними умовами і простором були визнані відповідними для зведення зазначених будівель. Ділянки мали площу 3 десятини 173 сажнів (33144,2 м² або 3,314 га), які раніше належали вдові колезького асесора Улянї Пискуновїй та колезькому асесорові Аристарху Мартиновському. Ці ділянки розміщувались на височині за межами міста на розі вулиць Квасніковської (згодом - Карла Маркса, тепер - Інститутської) та Красної - на північний схід від зведеної перед цим Путивльської дороги.

Деякі дослідники вважають, що будинки лікарні Св. Єфросинії споруджені за кошти братів Федора та Миколи Терещенків в пам'ять про матір Єфросинію Григорівну і розміщувалась на Києво-Московській вулиці. На її утримання брати виділяли щорічно 2% від свого прибутку. У наші дні будівля лікарні Св. Єфросинії – це поліклінічне відділення центральної районної лікарні.



У 1875 р. для Земської лікарні були куплені деякі речі (білизна, рушник, одежа) та деякі хірургічні інструменти, але цієї кількості було недостатньо.

Основною проблемою, як і раніше, залишалася відсутність власного, причому зручного, приміщення для розміщення лікарні. У 1878 р. лікарнею завідував все той же міський лікар Неводнічанський. Утримання Земської лікарні за кошторисом на цей рік становило 4952 крб. 81 коп. Тим часом, будинок, що займала лікарня і богадільня, прийшов в повну непридатність. Виникла необхідність відмовитися від наймання цього будинку. Для тимчасового розміщення лікарні був найнятий інший кам'яний будинок спадкоємців полковника Плешкова, у тому ж дворі. Цей будинок теж був не зовсім придатним, але інших варіантів не було.

У вересні 1879 р. на будівництво земської лікарні було виділено 10 тис. крб. У цей час почалися перемови із дворянином А. Г. Хоменком щодо продажу частки землі, що належала Глухівському Земству. У 1881 р. придбано у дворянина А. Г. Хоменка 363 кв. сажні землі (0,151 га) за 300 руб.в для заокруглення садиби земської лікарні та зведення всіх надвірних служб.

До другої половини 1882 р. повністю споруджено будинок, що призначався для чоловічого відділення. У ньому тимчасово

розмістили богадільню (в нижньому поверсі) та обидва «відділення» лікарні (у верхньому поверсі).



Південний фасад чоловічого корпусу лікарні

У 1882-1885 рр. лікарем всіх земських благодійних закладів працював Яків Євграфович Тарасов. З 1885 р. знову повернувся лікар І. І. Неводнічанський, але він скоро помер. Наступні кілька років лікарі при земській лікарні регулярно змінювалися. При лікарні також працював ще фельдшер. Число хворих у лікарні іноді досягало 44 особи. До 1884 р. побудовано жіночий корпус (низ - кам'яний, верх - дерев'яний), кам'яну будівлю для пральні та кухні, а також ще одну кам'яну будівлю для квартири доглядача і земської аптеки і дерев'яна покійницька.



Східний та південний фасади Жіночого корпусу земської лікарні

Не дивлячись на прагнення побудувати сучасну лікарняну будівлю з ватерклозетами, ванними кімнатами, власними лабораторіями та пральнею, не все вдалось реалізувати. Були неправильно влаштовані ватерклозети, що привело до постійного смороду. Не було передбачено приміщення для лікарняної прислуги, яка складалася з трьох чоловіків та однієї жінки. Там же при лікарні жив фельдшерський помічник Мендель Волович.

Вентиляція в будинках була дуже погана через невдало обрану вентиляційну систему. Димові труби розташовувались нижче верхнього повітряного коридору, тому при вітряній погоді печі диміли. Все було забруднено, підлоги, двері та віконні рами частково були облуплені й сильно забруднені і потребували фарбування, дах і труби по всій лікарні текли і теж потребували заміни через неякісне фарбування. Не завжди дотримувались санітарного стану. Роботи з ремонту та очищення будівлі земської лікарні почали проводитися тільки на початку 1890-х рр., а остаточно привести її в належний стан вдалося тільки на початку XX ст.

Лікування було платним, тому не кожен міг собі це дозволити. Витрати земства на медицину по Глухівському повіту доходили до 15 тис. руб. на рік, з яких на повітову медицину витрачалося 6900 руб., а решту суми поглинала земська лікарня. На цю суму користувалися медичною допомогою при лікарні близько 400 чоловік на рік (0,32 % населення повіту), інші ж мешканці повіту тільки брали участь у витратах на медицину по 12 коп. щорічно з кожного жителя.

На початку 1899 р. прийнято рішення побудувати при Глухівській земській лікарні відділення для гостро-заразних хворих на південь від чоловічого відділення. До літа 1899 р. зведений фундамент і розпочата заготівля лісу, після чого приступили до зведення стін.

Керівництво будівництвом інфекційного відділення лікарні Глухівським повітовим земським зібранням доручено у вересні 1899 р. повітовому земському гласному Петру Яковичу Дорошенку. В інфекційному відділенні передбачалося 5 палат: 2 (чоловіча і жіноча) для дифтериту, 2 (чоловіча і жіноча) для скарлатини і 1 для бешихи і, можливо, ще 1 обсерваційна. У будівлі передбачалась кімната для фельдшера і прислуги, клозет, ванна, а поруч окрема кам'яна будівля

під дезінфекційну камеру з паровиком і власним артезіанським колодязем для дезінфекції білизни і великих речей.

П. Я. Дорошенко запропонував доповнити затверджений план робіт обов'язковим розміщенням вентиляції і центральної груби. На будівництво були виділені кошти в розмірі 6680 крб. Приміщення заразного відділення було збудовано якісно, красиво і відповідно до свого призначення.

Також, у 1899 р. практично закінчена прибудова приміщення в квартирі аптекарського фельдшера і почалося внутрішнє облаштування стін. На території лікарні в ці роки висаджено 400 саджанців ялини і сибірської модрина, отриманих у дар від В. П. Кочубея з його Старо-Гутського лісу. Пізніше, на території благодійних закладів висаджені ще й тополі. У тому ж 1899 р. Кочубеєм і попечителем лікарні М. М. Амосовим подаровані лікарні 2 мікроскопи, усі речі до них для бактеріологічних та інших досліджень.

16 вересня 1899 р. на засіданні медичної комісії розглядався проєкт розміщення необхідної для діяльності лікарні дезінфекційної камери з паровиком. Для цього П. Я. Дорошенко запропонував виділити кошти у розмірі 2050 крб. з тією умовою, що половину вартості робіт, тобто 1025 крб., закласти в кошторис 1900 р., а другу половину мало профінансувати місто.

Після остаточної обробки і облаштування, 20 грудня 1901 р. будівлю заразного відділення освячено, і з 1 січня 1902 р. в ньому розпочалося лікування хворих. Перший час заразне відділення обслуговував той же лікар, що й основні відділення лікарні. Заразне відділення дало можливість звільнити Глухівські лікарні від небезпечного сусідства з хворими на інфекційні захворювання, а сім'ї - від зараження інших, здорових, членів сім'ї. У разі необхідності (наприклад, при переповненні загальної лікарні) передбачена можливість перевести до інфекційного відділення тифозних і венеричних хворих (звичайно, при повній їх ізоляції від гострозаразних хворих - така можливість була передбачена при спорудженні будівлі інфекційного відділення). Утримання заразного відділення в 1903 р. обійшлося земству у 1300 крб.

На початок ХХ ст. у лікарні працювали лікар, завідувач лікарні, богадільні та земської аптеки, а також фельдшерка-акушерка, яка несла службу при лікарні, і два фельдшери, один для виконання обов'язків в лікарні, інший - в аптеці. Всі ці службовці мали житло в земських будівлях при комплексі благодійних закладів. Так само цілодобово на своєму робочому місці знаходився доглядач земських благодійних закладів. Крім того, лікарню і богадільню обслуговували: ключник, кухарка, водокат, три прачки, цирульник, жіноча прислуга і чотири служителі. На утримання цього персоналу земством щорічно виділялось близько 2 тис. крб.

В цей час лікарня і богадільня з усіма при них службами утримувалися в зразковому порядку. Їжа і хліб для хворих і перебуваючих у богадільні теж відповідали всім вимогам. На той період потребували заміни лише дерев'яні труби, прокладені від земських лікарняних будівель до ям, і до початку ХХ ст. вони зовсім зносились і вимагали заміни. Ці водогони замінені на чавунні в 1903 р. Земська аптека у 1902 р. перетворена на центральну земську аптеку. Для неї придбаний і відремонтований великий дерев'яний на кам'яному цоколі будинок у спадкоємців Мартиновських, розташований на сусідній з лікарнею садибі. При центральній аптеці влаштована лабораторія. Аптекою керував провізор М. А. Капленко, а також працював служитель при аптеці. На утримання земської аптеки і закупівлю медикаментів у 1903 р. виділено 268 крб.

У 1903-1904 рр. зроблена прибудова до кухні при лікарні і богадільні для кухарок. До цього кухарки весь час перебували безпосередньо в кухні, причому там же і спали. В цей же час в лікарні була влаштована ванна, а клозети обладнані зливною каналізацією. Сама садиба земських благодійних закладів була ще більше засаджена деревами, а навколо садиби з'явилася залізна огорожа.

У 1904 р. на утримання земської лікарні виділено 6458 крб., а на заразну лікарню – 1493 крб. Влітку 1908 р. посаду завідувача благодійними установами глухівського земства обійняв лікар-хірург Феофан Олександрович Пашкевич. У 1910-х рр. заразним відділенням лікарні завідував лікар Дем'ян Васильович Спановський, поєднуючи посаду земського і повітового лікаря. Зважаючи на це йому часто доводилося відволікатися у справах судово-медичних розслідувань. У

1908 р. число ліжкових хворих становила 887 осіб за рік, в 1911 р. ця цифра збільшилася до 1089 осіб. Число амбулаторних відвідувань в 1908 р. становило 5439 чоловік за рік, а в 1911 р. - 9142. У 1912 р. при земській лікарні введена посада штатної сестри милосердя, яка фактично здійснювала функції фельдшерки-акушерки. У 1913 р. затверджено посаду другого лікаря при земській лікарні з окладом 1200 крб. на рік. На цю посаду запрошений лікар Старцев, призваний під час першої світової війни до війська.

На початку 1910-х рр. у садибі земських благодійних установ влаштували барак для холерних хворих. Після закінчення епідемії холери барак відданий для епідеміологічних хворих (тифозних і скарлатинних) на випадок переповнення заразного відділення земської лікарні. Барак цей не був пристосований для постійного розміщення хворих, була потрібна ще обкладка стін зовні цеглою з будівництвом кухні та пральні. Земська лікарня щорічно брала значно більше пацієнтів, ніж розраховано за штатом.

Під час першої світової війни Глухівська земська лікарня була переповнена військовими чинами з відмовою в лікарняному лікуванні місцевому населенню. При 45 ліжках за нормами у лікарні в цей час розміщалося 105 ліжок.

У 1919 р. завдяки Ф. О. Пашкевичу в лікарні з'явився перший у Глухові рентгенівський апарат.

У період 1941-1943 рр. будівлі Глухівської ЦРЛ та інших лікувальних закладів були у аварійному стані, напівзруйновані. З 1946 р. почалося вирішення питання з поліпшення матеріальної бази охорони здоров'я.

З 1960 р. в місті була проведена значна робота по зміцненню матеріальної бази охорони здоров'я. Стаціонар лікарні складав 235 ліжок. Тубдиспансер у своєму складі мав 30 ліжок. Функціонував кістково-туберкульозний санаторій на 75 ліжок. У районі функціонували 3 дільничні лікарні на 10 ліжок.

Протягом 1964-1966 рр. були побудовані: новий корпус лікарні на 120 ліжок, господарський корпус і пральня. Виділено окремі приміщення і розгорнуто ЛОР-відділення на 30 ліжок, очне відділення на 30 ліжок.

В 1976 р. введено в дію прибудову до корпусу районної поліклініки, після чого корисна площа збільшилася в 2,5 рази.

У 1984 р. був збудований двоповерховий корпус, де зараз розміщується пологове відділення, відділення переливання крові та дитячий рентген-кабінет.

Протягом ХХ ст. старі корпуси зазнали незначних перебудов. Так цоколі чоловічого й жіночого корпусів у 1985-1988 рр. облицьовано керамічною плиткою. Дахи замість первісної покрівельної сталі вкрито шифером.

У 1989 р. ввійшов до ладу головний п'ятиповерховий корпус ЦРЛ, де розташовані: приймальне відділення, відділення допоміжних видів обстеження, адміністративне відділення, лабораторія, терапевтичне, травматологічне, хірургічне, гінекологічне, неврологічне, спеціалізоване (ЛОР і Очне) відділення, жіноча консультація, реанімаційне, дитяче відділення та дитяча поліклініка, стоматологічна поліклініка. В окремих приміщеннях розташовані: інфекційне відділення, відділення швидкої допомоги, туберкульозне відділення, тубдиспансер та інші допоміжні відділення.

До 1995 р. ліжковий фонд стаціонару Глухівської ЦРЛ становив 730 ліжок. У лікарні було введено 218,5 ставок лікарів та 500,5 ставок середнього медичного персоналу. У зв'язку з реорганізацією системи охорони здоров'я в 1996 р. 180 психіатричних ліжок було виведено зі структури стаціонару і організована обласна спеціалізована психіатрична лікарня. Стаціонар ЦРЛ був скорочений до 400 ліжок, а в 1998 р. – до 330.



У 2011 р. в ході реставрації жіночого корпусу його вкрито металочерепицею.

Також дещо змінено внутрішнє розпланування, перероблено систему опалення, частково втрачено декор інтер'єрів, втрачено шпилі з флюгерами та деякі інші деталі. До інфекційного корпусу зроблено прибудову, яка, проте, не порушила архітектурної цілісності комплексу.

Історичні корпуси Земської лікарні мають надзвичайно високу історико-культурну цінність як меморіальні пам'ятки.

Розвиток медичної допомоги населенню Глухівського району

Медична допомога населенню Глухівського району надається центральною районною лікарнею.

До складу Глухівської ЦРЛ зі стаціонаром на 280 ліжок входять наступні відділення: хірургічне (50 ліжок), травматологічне (30 ліжок), терапевтичне (60 ліжок), неврологічне (30 ліжок), отоларингологічне (10 ліжок), офтальмологічне (10 ліжок), інфекційне (15 ліжок), шкірне (5 ліжок), гінекологічне (20 ліжок), пологове (20 ліжок), дитяче (15 ліжок), наркологічне (11 ліжок), анестезіології з ліжками для інтенсивної терапії (3 ліжка).

Також в структуру ЦРЛ входять: приймальне відділення, допоміжні служби, адміністративний корпус, лабораторія, стоматологічне відділення, дитяча поліклініка, відділення гемодіалізу, відділення трансфузіології, здоров'я пункти, палати гнійної хірургії, рентгенологічне відділення, фізіотерапевтичне відділення, клініко-діагностична лабораторія, пункт невідкладної медичної допомоги.

В окремих будівлях розташовані: жіноча консультація, доросла поліклініка, патологоанатомічне відділення, протитуберкульозний кабінет, центральне стерилізаційне відділення, пральня, харчоблок, гараж, склад.



Поліклінічна служба Глухівського району



Поліклініка (1979)

У 1977 р. відкрито зубне протезування золотом. Було відкрито кабінет долікарняного прийому, кабінет лікувальної фізкультури.

До 1979 р. поліклінічне відділення розташовувалось у старій пристосованій будівлі. Раніше прийом хворих здійснювався у 25 кабінетах, потім - 61.

У 1995 р. організовано при поліклініці денний стаціонар для лікування амбулаторних хворих, організований діагностичний центр.

Сьогодні поліклінічне відділення – один з найважливіших підрозділів ЦРЛ, яке виконує лікувально-профілактичну роботу, лікувально-діагностичні та реабілітаційні заходи, спрямовані на зниження захворюваності, інвалідності та смертності. Поліклінічне відділення розташоване на першому поверсі двоповерхневого приміщенні.

До складу поліклінічного відділення входять такі кабінети: кабінет завідуючої відділенням, кабінет старшої медичної сестри, кабінет ЛКК, шкірно-венерологічний кабінет, ендокринологічний кабінет, урологічний кабінет, травматологічний кабінет, кабінет

прийому невропатолога, кардіологічний кабінет, отоларингологічний кабінет, хірургічний кабінет, онкологічний кабінет, проктологічний кабінет, кабінет обслуговування хворих, які постраждали від аварії на ЧАЕС, по обслуговуванню інвалідів та учасників АТО, реєстратура.

У відділенні організована робота денного стаціонару.

Основними завданнями поліклінічного відділення є: надавати медичну допомогу населенню в поліклініці та на дому; виявляти захворювання на ранніх стадіях; проводити профілактичні медичні огляди, здійснювати диспансеризацію населення; спостерігати за станом здоров'я пацієнтів; проводити комплексні протиепідеміологічні заходи (виявлення інфекційних хворих, нагляд за контактними); проводити експертизу тимчасової і стійкої втрати працездатності.

Приймальне відділення

При плановій госпіталізації у стаціонар при собі обов'язково мати направлення з поліклініки або з територіальної громади, результат флюорографічного обстеження та онкоогляду.

Травматологічна служба Глухівського району

Травматологічне відділення у м. Глухів організовано у 1974 р. на 40 ліжок. До цього часу травматологічні хворі лікувалися на 20 ліжках хірургічного відділення.

Великий внесок у розвиток ортопедії зробили Заслужений лікар республіки М. О. Ларіонов, В. І. Кондратюк, В. П. Голюк.

У 1996 р. у відділенні працювали: А. І. Відусь, В. П. Лютов, В. П. Комличенко. Перший завідувач травматологічним відділенням – А. І. Відусь.



*У день відкриття (1974)
зав. відділенням - Відусь О. І. (3-й праворуч)
Гончарова Н. Г. - ст. м/с (2-га ліворуч)*

На даний час травматологічне відділення Глухівської ЦРЛ розташоване на 3-му поверсі п'ятиповерхової будівлі ЦРЛ та розраховане на 30 ліжок. Ортопедична служба надає допомогу травмованим і хворим із захворюваннями опорно-рухового апарату. Проводить профілактичну роботу з виявлення вродженої дитячої патології. В структуру відділення входять: ординаторська, кабінет старшої медсестри, маніпуляційна, перев'язочна, гіпсовочна, пост палатної медичної сестри, кабінет сестри-господарки, їдальня, приміщення для обробки посуду, кімната для персоналу, побутові кімнати (туалети, духова), 9 палат, матеріальна кімната (для тимчасового зберігання медичних відходів).



*Зав. терапевтичним відділенням - Болдовська Т. М. (1974)
(1-а ліворуч)*

Організовано у 1946 р. на 35 ліжок, першим завідувачем відділення був Михайловський Вадим Васильович. Лікарями-ординаторами були: Болдовська Т. М., Фішкіна М. М., Кожемяченко Є. С.

Відділення знаходилося у старій будівлі. Ця будівля у війну не постраждала, тільки були вибиті вікна та закладені цеглею. Будівля не опалювалася і співробітники самі носили дрова із дому, коли йшли на роботу.

Структура ліжок: 10 дорослих, 5 дитячих, 10 неврологічних. Дитячі ліжка вела лікар Бурьба М. С., неврологічні – Михайленко Олексій Іванович.

У 1948 р. завідувачем відділення була Браверман.

У 1959 р. був впроваджений метод електрокардіографії, переливання крові, пізніше – біохімічні методи дослідження.

З 1964 р. по 1976 р. завідувачем відділення була Т. М. Болдовська. У 1966 р. був збудований двохповерховий корпус лікарні і терапевтичне відділення займало 1-й поверх.



*Ранковий огляд хворих (1984)
Зав. відділенням - Горбатова А. В. (2-а ліворуч)*

З 1998 р. терапевтичне відділення об'єднали з кардіологічним відділенням. Терапевтичне відділення знаходиться на 2-му поверсі стаціонарного корпусу лікарні. Відділення розраховано на 60 ліжок-місць, (50 ліжок терапевтичних і 10 ліжок кардіологічних).

У відділенні працює 4 лікарів, 16 сестер медичних стаціонару, 14 молодших медичних сестер. Завідувач відділенням Тимошенко Микола Іванович – II категорія; Жовнер Олена Іванівна – I категорія; Барахович Валентина Григорівна – вища категорія; Іванина Аліна Романівна – б/к.

Старша медсестра Лукашова Наталія Василівна – вища категорія. Сестри медичні - 6 з вищою категорією, 5 – I категорія; 3 – II категорія; 2 – без категорії.

У відділенні є: 16 палат (у тому числі палати для учасників ВВВ, та палата інтенсивної терапії); ординаторська; процедурна; кабінет старшої медичної сестри; кабінет функціональної діагностики; кімната сестри-господарки; їдальня; роздаточна; роздягальня для медпрацівників; ванна кімната; туалети для медперсоналу та хворих.

Для постійного спостереження за інфарктними хворими біля посту медичної сестри знаходиться палата інтенсивної терапії. Вона обладнана дихальною апаратурою, електрокардіоскопом ЕКСП-03, дефібрилятором ДІС-04, електровідсмоктувачем, мішком Амбу, ларингоскопами з набором клинків. Є куточок хворого з наглядною інформацією. Щомісячно випускаються санбюлетні на різну тематику.

Психіатрична служба Глухівського району

До 1951 р. хворі на психіатричні захворювання направлялися у Охтирську та Роменську психіатричні лікарні. Вперше відділення для стаціонарних хворих відкрито у 1951 р. Завідував відділенням лікар Палій М. П., з 1960 по 1977 рр. – Болдовський П. А.



Зав. відділенням - Болдовський П. А. (1950)



*Психіатричному відділенню - 10 років (1961)
Зав. відділенням - Болдовський П. А. (2-й ряд знизу, 4-й праворуч)*

У 1963 р. організовано диспансер для надання позалікарняної допомоги і відділення стало міжрайонним диспансерним психоневрологічним відділенням при Глухівській ЦРЛ.

У 1974 р. у складі стаціонара відкрито нарковідділення. У 1977 р. відкрито денний стаціонар на 15 місць на базі наркологічних ліжок.

Наркологічне відділення

Стаціонарна допомога здійснюється в наркологічному відділенні Глухівської центральної районної лікарні.

Відділення розраховано на 7 ліжок, а в наявності 10. У відділенні працює 1 лікар-нарколог вищої категорії Галагуцький Григорій Петрович.

Працює 7 медичних сестер, 1 сестра-господиня і 6 молодших медичних сестер по догляду за хворими. Старша медична сестра Науменко Ольга Вікторівна має I категорію. У відділенні в наявності 2 палати. Щомісяця у відділенні випускаються санбюлетні на різну

тематику. У відділенні є стенди з необхідною інформацією для хворих.

Неврологічна служба Глухівського району

Неврологічна допомога населенню до 1944 р. здійснювалась амбулаторно. В поліклініці працював невропатолог Палій М. П., неврологічного стаціонару не було, але в м. Глухів працювала платна міжрайонна водолікарня, де лікувалися неврологічні хворі. У грудні 1943 р. водолікарня реорганізована у шпиталь для інвалідів Вітчизняної війни.

Невропатолога у районі не було до 1945 р. У 1945 р. першим невропатологом був лікар Михайленко Олексій Іванович. амбулаторно при поліклініці. У 1955 р. вперше виділено 5 штатних неврологічних ліжок у складі терапевтичного відділення, а з 1962 р. – 10 ліжок. У 1966 р. при ЦРЛ почало діяти неврологічне відділення на 30 ліжок – завідувач Михайленко О. І., у 1970 р. число ліжок розширилося до 35, у 1979 – до 40, у 1986 р. – до 50 ліжок.



Зав. відділенням - Михайленко О. І. (1966)

З 1989 р. відділення функціонувало на 60 ліжок. Завідувач відділенням – Подорван Віталій Дмитрович. Райневропатологи працювали: Івченко Л. М., Савченко Ю. В., Гулий І. І., Соларева С. М.



*На знімку - лікар-невропатолог Гулий І. І. (3-й праворуч, нижній ряд)
ст. мс Журба Н. І. (2-а праворуч)*

Інфекційна служба Глухівського району

Після війни відкрито інфекційне відділення на 25 ліжок. Завідувач відділення – Мосіяшенко Максим Михайлович. Разом з ним 50 років пропрацювала старша медична сестра Федорченко Лідія Михайлівна.

У 1974 р. до відділення на місці зруйнованої у роки війни будівлі побудовано 4 бокси.

З 1979 р. відділення розширено до 40 ліжок. Завідувач відділенням з 1964 р. – Сердюк Борис Андрійович.



*Зав. відділенням - Сердюк Б. А., 1984 (нижній ряд 3-й ліворуч)
ст. м/с - Михайленко Л. М. (нижній ряд 2-га праворуч)*

Зараз інфекційне відділення Глухівської центральної районної лікарні знаходиться в окремому приміщенні на території лікарні.

Інфекційне відділення – це режимне відділення, яке призначене для госпіталізації інфекційних хворих і надання їм діагностичної та лікувальної допомоги. Відділення розраховане на 14 ліжок (10 дорослих, 4 дитячих) та 3 ліжка для шкірно-венерологічних хворих.

У відділенні 5 палат: 1 палата – інтенсивної терапії; 1 палата – для обслуговування стаціонарних хворих із шкірно-венерологічними захворюваннями; 3 палати – для інфекційних хворих.

Педіатрична служба стаціонара

У 1956 р. у м. Глухів була організована дитяча лікарня на 25 ліжок з поліклінічним відділенням. Першим головним лікарем була Кац С. М. До цього хворих дітей клали в терапевтичне відділення, де з 1953 р. було виділено окремо 2 палати. У 1953 р. дитяча лікарня була розвернута на 30 ліжок, з них 10 ліжок туберкульозних. При дитячій лікарні був відкритий рентген-кабінет і клінічна лабораторія для обслуговування дітей. У 1963 р. дитяча лікарня добудована та розширена до 50 ліжок, організований фізіотерапевтичний кабінет.



*Колектив дитячого відділення (1978)
Зав. відділенням Ткалич О. Ф. (2-й ряд праворуч - шоста)*

У 1978 р. дитяче відділення розвернуто на 60 ліжок. Виділено нове приміщення для дітей старшого віку на 30 ліжок.



*Внутрішньовенне вливання (1981)
Лікар Мешкова Е. А. (ліворуч) та м/с Михайленко Л. Г.*

Сьогодні завідувачка дитячим відділенням - Вертюкова Інга Василівна. Лікар - Давиденко Микола Володимирович.

Стаціонарна допомога хворим дітям здійснюється в дитячому відділенні Глухівської ЦРЛ. Дитяче відділення розміщено в триповерховій прибудові до головного стаціонарного корпусу лікарні. На другому - дитяче відділення. Відділення розраховане на 14 ліжко-місць. У відділенні знаходиться санпропускник, де ведеться прийом хворих. Палата інтенсивної терапії, маніпуляційна, палати, ізолятор, кімната для особистої гігієни, ординаторська, кабінет старшої медсестри, кімната сестри-господарки, ігрова кімната, їдальня, роздягальня для персоналу, ванна кімната, туалет для хворих та туалет для медичного персоналу.

Педіатрична служба поліклініки



*Зав. відділенням - Ткалич А. Ф. (1962)
(4-а праворуч, нижній ряд)*

У перший післявоєнний рік у м. Глухів була організована дитяча консультація, до цього часу обслуговування дитячого населення проводила загальнолікувальна мережа.



*Педіатричний прийом (1990)
Лікар-педіатр Ткачук М. В. та м/с Кравець Н. П.*

Штати дитячої консультації складали з одного лікаря та 6 медсестер. Введена нова молочна кухня на 2000 порцій на добу. Розширена дитяча поліклініка, збільшена кількість кабінетів. Дитяча поліклініка веде прийом з 12 спеціальностей, працює ортодонтичний та логопедичний кабінети.



*Реанімація дитини (1991)
Лікар Мєшкова Е. А. (ліворуч)*

З кожним роком поліпшується обслуговування дитячого населення на селі. У 1989 р. дитяча поліклініка та дитяче відділення об'єднані у загальний триповерховий корпус.

Отоларингологічна служба Глухівського району

У Глухівській земській лікарні отоларингологічна допомога надавалася лікарями-терапевтами, хірургами та фельдшерами. Хворим, в основному, надавалася амбулаторна допомога. Ті, хто потребував стаціонарного лікування направлялися у м. Чернігів, м. Суми, м. Харків.

Спеціалізованої ЛОР-допомоги до 20-х роках не було. З 1927 р. по 1941 р. єдиним ЛОР-лікарем у районі був Зайковський Євген Васильович, який очолював ЛОР-службу і після Великої Вітчизняної війни.



Зав. відділенням - Зайковський Є. В.

До 1946 р. ЛОР-служба мала спочатку 5 ліжок у хірургічному відділенні, потім 30 ліжок (ЛОР–Очне відділення). У 1966 р. було відкрито ЛОР-відділення на 30 ліжок, яке очолював лікар Рудяк В. А. У 1968 р. завідувачем ЛОР-відділенням стає Гринченко В. О., у 1973 р. ЛОР-відділення розширюється до 40 ліжок, покращується його

оснащення інструментарієм та апаратурою. У 1992 р. відділення скорочується до 30 ліжок у зв'язку з економічним становищем і у 1994 р. завідувачем стає Покутній М. С.



*Огляд хворого (1985)
Зав. відділенням - Гринченко В. О. (2-й праворуч)*

Отоларингологічне відділення сьогодні розміщене в типовій 5-ти поверховій будівлі головного корпусу ЦРЛ, на другому поверсі.

Відділення розраховане на 18 ліжок для офтальмологічних хворих, 9 ліжок для отоларингологічних хворих.

У відділення працюють 17 медпрацівників.

За штатним розкладом: лікарів – 1,5 ставок, середнього медперсоналу – 6,75 ставок, молодшого медперсоналу – 7,25 ставок.

У відділенні надається кваліфікована медична допомога хворим міста і району.

У відділенні функціонують такі кабінети: ординаторська; процедурні кабінети – 2; кабінет старшої медсестри; їдальня; апаратна; перев'язувальна; операційна; побутові кімнати для працівників; кабінет сестри господині; ванна кімната; 1 палата для хворих (із них: палати для УВВв, ІВВв); туалети для хворих та працівників.

Щомісячно випускаються санбюлетні. На стендах є необхідна

У відділенні періодично проводять виробничі та профспілкові збори.

Хірургічна служба Глухівського району

У післявоєнний період з 1946 р. по 1969 р. впродовж більше 20 років хірургічну службу очолював Заслужений лікар УРСР Ларіонов Микола Олександрович, який приділяв багато уваги та енергії питанням підвищення кваліфікації лікарів-хірургів, ділився своїм досвідом лікаря.



Медичні працівники хірургічної служби (1948) та Заслужений лікар РРФСР М. О. Ларіонов (2-й праворуч, нижній ряд)

Під його керівництвом почали свою лікарську діяльність Кондратюк В. І., лікар медичних наук Толстих П. І., кандидат медичних наук Брук Г. З. Його учні - Шевчук В. Т., Голюк В. П.

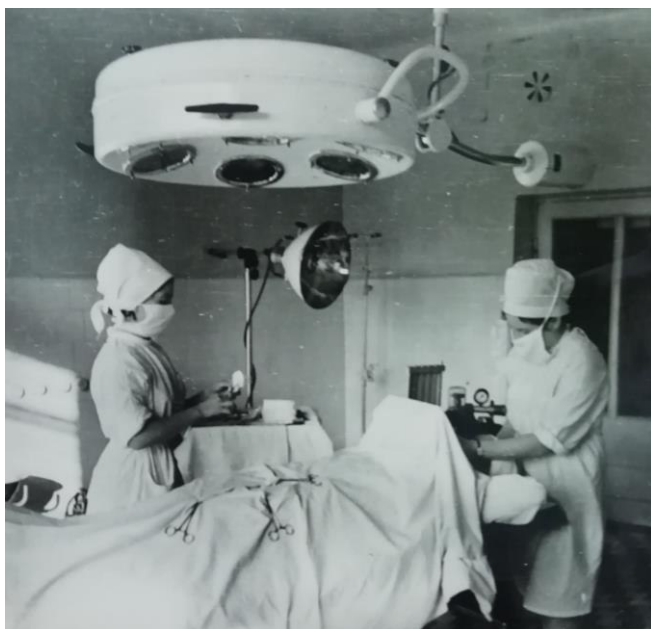
У роботі хірургічної служби постійно освоюються та впроваджуються у практику нові методи лікування і дослідження хворих.



1960 р.



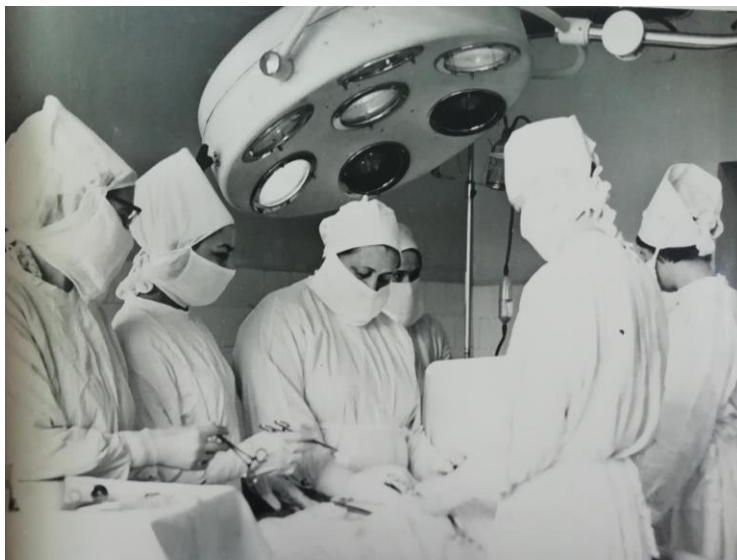
*Під час операції (1970)
Лікар Голюк В. П. (2-й ліворуч)*



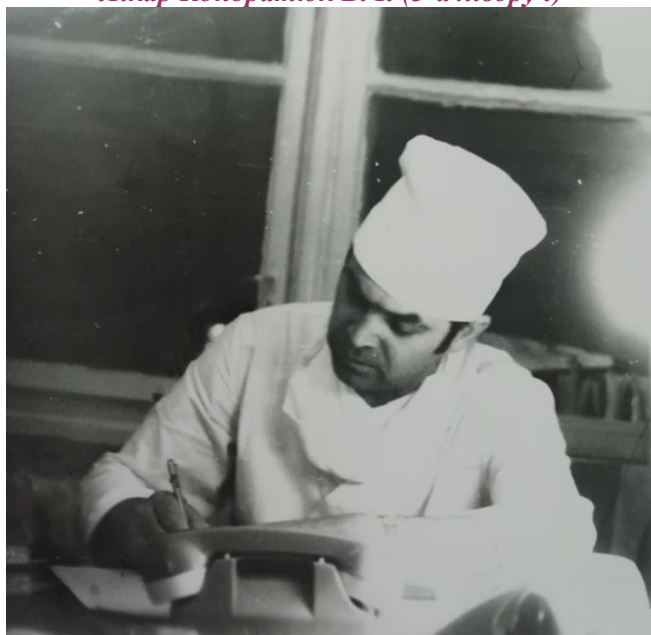
*Підготовка до операції (1973)
Лікар акушер-гінеколог Гринченко О. М. (ліворуч)*



*Внутрішньовенне вливання (1974)
м/с Падалко Л. С.*



*Під час операції (1974)
Лікар Кондратюк В. І. (3-а ліворуч)*



Райхірург Голюк В. П. (1985)



Співробітники хірургічного відділення (1985)
Верхній ряд - зав. відділенням Голюк В. П. (3-й праворуч)
Нижній ряд - ст. м/с Коровкіна А. Ф. (6-а праворуч)

У період з 1971 по 1979 рр. було впроваджено 40 нових методів дослідження та оперативного лікування хворих. Впроваджені у практику сучасні методи лікування ускладнених форм виразкової хвороби шлунка і 12-типалої кишки.

Стаціонарна допомога хірургічним та урологічним хворим здійснюється у хірургічному відділенні Глухівської ЦРЛ. Хірургічне відділення знаходиться на 4-му поверсі стаціонарного корпусу лікарні. Відділення розраховано на 48 ліжко-місць, (19 ліжок чистої хірургії, 19 ліжок гнійної хірургії і 10 ліжок урологічних).

У відділенні працює 3 лікарів, 14 сестер медичних стаціонару, 14 молодших медичних сестер. Завідувач відділенням – Тоноян Артур Азатович - I кваліфікаційна категорія; лікар-хірург Лазорик Микола Степанович – б/к, лікар-уролог Кіяшко А. І. – вища кваліфікаційна категорія.

Старша медсестра Богдашкіна Катерина Олександрівна – вища кваліфікаційна категорія. Сестри медичні з вищою категорією - 7, I категорія - 1; II категорія - 4, без категорії - 2.

Відділення розділяється на чисту хірургію та гнійну хірургію: палат - 17 (чиста хірургія - 8, гнійна - 9, з них 2 палати для урологічних хворих); ординаторська - 2; процедурна - 2; перев'язувальних кабінетів - 2; цистоскопічний кабінет - 1; кабінет старшої медичної сестри; кімната сестри-господарки; їдальня; роздаточна; роздягальня для медпрацівників - 2; ванна кімната - 2; туалети для медперсоналу та хворих.

Процедурні, перев'язувальні, цистоскопічний кабінети обладнані всім необхідним.

Щомісячно випускаються санбюлетні на різну тематику. У відділенні є стенди: лікувальне харчування, протипожежної безпеки, наставництво у відділенні, колектив терапевтичного відділення, профспілковий куточок.

Відділення анестезіології

Відділення анестезіології з ліжками для інтенсивної терапії відкрито в 1989 р. на 3 ліжка. У 2014 р. - на 4 ліжка.

Цілодобову стаціонарну допомогу відділення забезпечують: лікар-анестезіолог, палатна медсестра, медсестра-анестезист, молодша медична сестра.

Головним завданням при лікуванні тяжкохворих у палатах інтенсивної терапії - є відновлення і стабілізація діяльності життєво-важливих функцій організму, постійний моніторинг, профілактика та лікування ускладнень.

Анестезіологічна допомога надається хворим в 5 операційних: 3 операційних хірургічного корпусу; операційній пологового, спеціалізованого ЛОР–Очного відділення та перев'язочних хірургічного, травматологічного, гінекологічного відділень.

Нікітенко Володимир Юрійович – завідувач відділення анестезіології з ліжками інтенсивної терапії Глухівської ЦРЛ.

Лікарі-анестезіологи - Чеманов Анатолій Борисович, Кудін Сергій Миколайович, Романов Олексій Олексійович, Деркач Юлія Ігорівна.

Відділення гемодіалізу

Відділення гемодіалізу є структурним підрозділом Глухівської ЦРЛ. Відділення працює під керівництвом лікаря-нефролога, який призначається керівником закладу охорони здоров'я. Основні завдання відділення: забезпечення в повному обсязі спеціалізованою амбулаторною та консультативною медичною допомогою хворих з гострою та хронічною нирковою недостатністю, підвищення профільної кваліфікації лікарів та середніх медичних працівників з питань нефрології та діалізу, освоєння та втілення в практику роботи відділення сучасних методів лікування хворих на гостру та хронічну ниркову недостатність.

Відділення гемодіалізу розташовано на другому поверсі двоповерхового корпусу лікарні. Воно розраховано на 7 апаратів, забезпечено твердим та м'яким інвентарем та меблями.

В діалізних залах знаходяться апарати «Штучна нирка», які заземлені.

У відділенні працюють 2 лікарів, 6 молодших спеціалістів з медичною освітою, 4 молодших медичних сестри, 2 техніка.

Структура відділення: ординаторська, кабінет старшої медичної сестри, кабінет сестри-господини, кімната для відпочинку хворих, складське приміщення, 2 діалізні зали, ізолятор, водоочисна кімната, сестринська, роздягальні для хворих.

Рентгенологічне відділення

Рентгенологічне відділення є складовою частиною будь-якого лікувального закладу охорони здоров'я, розташоване на першому поверсі типової 5-ти поверхової будівлі головного корпусу ЦРЛ.

У відділенні надається цілодобова планова та ургентна кваліфікована медична допомога хворим міста та району.

Рентгенологічне відділення Глухівської ЦРЛ складається з: рентгенологічного кабінету поліклініки № 40, де обслуговуються амбулаторні хворі; флюорографічного кабінету; рентгенологічного кабінету для обслуговування хворих на туберкульоз; УЗД кабінету;

дитячого рентгенологічного кабінету; рентгенологічного кабінету стаціонару.

В рентгенологічному кабінеті стаціонару виконуються такі види досліджень: обстеження органів грудної клітини: рентгенографія ОГК, СОГ з контрастуванням стравоходу; обстеження органів травлення, оглядова рентгенограма черевної порожнини; обстеження сечовивідної системи; обстеження кістково-суглобової системи.

Акушерсько-гінекологічна служба Глухівського району



Пологовий будинок (1910)

В довоєнний час акушерсько-гінекологічний стаціонар налічував 20 ліжок у будівлі пологового будинку і 10 гінекологічних ліжок у хірургічному відділенні. Завідувачем відділення був лікар Войсблат Й. М., ординатором Жусова Л. К., у поліклініці проводив прийом 1 лікар, дільничих не було.

У 1945 р. пологових ліжок було 30. У 1950 р. відкрито гінекологічне відділення на 20 ліжок, а у 1970 р. – на 40 ліжок. Районним акушером-гінекологом з 1948 по 1952 рр. була лікар Калініченко Є. Є., з 1952 по 1961 рр. – лікар Мусаєв І. М., з 1961 по 1986 рр. – лікар Андросова О. М., з 1986 р. - Дем'янчук Б. І.

У 1966 р. було 3 дільничих лікаря при жіночій консультації і завідувачий Половко Є. О.



Зав. відділенням - Андросова О. М.



*Працівники пологового відділення (1979)
Зав. відділенням - Красновид Н. А. (2-га ліворуч 2-й ряд)*



*Подача кисню новонародженому (1980)
м/с Горелик В. Ф.*



м/с Горелик В. Ф. вручає новонародженого батькам (1981)



Сповивання (1987)

У 1996 р. акушерсько-гінекологічних ліжок 50, працювало 9 лікарів. У жіночій консультації працювало 4 лікарів.

Гінекологічне відділення

У теперішній час завідувач гінекологічним відділенням Барухович Ігор Леонідович – лікар акушер-гінеколог вищої категорії.

Пологове відділення

Пологове відділення входить в структуру Глухівської ЦРЛ та функціонує з моменту її створення. Відділення розраховане на 19 ліжко-місце. Медичний персонал ЦІЛОДОБОВО надає допомогу вагітним, породіллям та новонародженим дітям. Відділення оснащене сучасним обладнанням, що дозволяє своєчасно та ефективно надавати медичну допомогу, також в стаціонарі функціонує державна програма «Лікарня доброзичлива до матері та дитини».

Персонал складається з лікарів, медичних сестер, акушерок та молодшого медичного персоналу. Лікарі: Зленко Н. В., Нібак Н. В., неонатолог Ігнатенко Н. В., неонатолог Галайба О. А.

У відділенні чергують лікарі акушер-гінекологи: Барахович І. Л., Зленко Н. В., Ільченко С. М., Демченко О. М., Монжай Г. О., Колесник В. В, Михайленко М. М., Калінін І. В.

Стаціонар забезпечений: 6 дитячих медичних сестер та 9 акушерок. З жовтня 2018 р. згідно постанови Кабінету Міністрів України пологове відділення надає спонсорську, матеріальну допомогу «Пакунок малюка».

Жіноча консультація

Жіноча консультація - є амбулаторно-поліклінічним закладом і виконує функції надання амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги населенню. Основними завданнями жіночої консультації є : організація і проведення комплексу профілактичних заходів щодо збереження репродуктивного здоров'я населення, проведення лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на попередження ускладнень вагітності, післяпологового періоду, гінекологічних захворювань на основі сучасних досягнень науки і практики, раннє виявлення вагітних жінок (до 12 тижнів вагітності) та їх диспансерний нагляд, проведення клінічного, функціонального, УЗ та лабораторного обстеження вагітної із застосуванням сучасних засобів, для визначення ступеню та групи перинатального ризику з метою профілактики акушерських та перинатальних ускладнень, своєчасне виявлення захворювань у вагітних жінок та скерування на госпіталізацію у відділення патології вагітності або в інші лікувально-профілактичні установи за профілем захворювання, забезпечення зв'язку з гінекологічним, пологовим, поліклінічним відділеннями, дермато-венерологічним кабінетом, протитуберкульозним кабінетом, клініко-діагностичною лабораторією, організація підготовки вагітних до пологів і залученням сім'ї до навчання у «Школі відповідального батьківства», організація і проведення профілактичних гінекологічних оглядів жінок з використанням сучасних методів обстеження (кольпоскопія, цитологія) з метою раннього виявлення та лікування гінекологічних захворювань, організація та проведення консультування сімей з питань планування сім'ї, диспансеризація гінекологічних хворих, своєчасне надання відпустки у зв'язку з

вагітністю та пологами згідно з чинним законодавством, лікарняного листа у випадку тимчасової непрацездатності жінки, організація медико-генетичного консультування подружжя, молоді, що збираються до шлюбу та сімей, в яких є ризик народження (або які мають) дітей з уродженими вадами чи спадковими захворюваннями, забезпечення складання статистичних звітів за встановленими зразками, на основі яких проводити систематичний аналіз своєї діяльності.

Відділення переливання крові Глухівського району

У 1948 р. був організований пункт забору крові на базі операційного хірургічного відділення – завідувача Кондратюк В. І., операційна сестра Бродська Є. Я.

Першими донорами були медичні працівники та родичі хворих – їх всього було 20 чоловік, і разова доза крові становила 200 г крові. За 1948 р. було заготовлено 4 л крові.

У 1967 р. було збудовано приміщення для пункту переливання крові з окремою операційною, переопераційною, автоклавною, експедиторською, мийною. З 1960 р. збільшилася кількість безоплатних донорів, а план заготівлі крові збільшився до 350 л на рік. У 1970 р. пункт переливання крові був перетворений у відділення переливання крові. З січня 1978 р. ОПК виробляє імунізацію донорів стафілококовим анатоксином, за рік було підготовлено 30 донорів. З 1994 р. в ОПК виробляється плазмаферез із заготівлею свіжозамороженої плазми. ОПК є школою передового досвіду області.

Відділення трансфузіології

Завідувач відділенням - Михайленко Микола Григорович.

Лабораторія Глухівського району

Перша завідувача лабораторією – Стародомська Є. В., яка займалася клінікою і бактеріологією, працювала з 1940 по 1948 рр.



*Дослідження лабораторних аналізів (1982)
Лікар Болдовська Н. П. (1-а ліворуч), лаборант Лютова Г. І. (1-а
праворуч)*

Вироблялися клінічні аналізи крові та сечі, аналізи кала на яйця глистів та шлункового вмісту, раз на тиждень комплекс реакції Васермана. У свій час завідувача лабораторією була Зиміна Н. І., Охременко Н. С., Супрун О. О., Кострова Л. В. З 1963 р. завідувач лабораторією – Ядута Л. Н. З 1969 р. лабораторія перемістилася у нове приміщення. Повністю виділилися серологічний, імунологічний, біохімічний і клінічний відділи. Поширюється кількість нових видів досліджень. Впроваджується коагулограма крові, трансаніаза крові, електроліти. На даний час - *Клініко-діагностична лабораторія ЦРЛ*. Т.в.о. завідувача КДЛ Федорченко Микола Олександрович.

Стоматологічне відділення

Завданням стоматологічного відділення є надання висококваліфікованої стоматологічної допомоги населенню Глухова та Глухівського району.

Стоматологічне відділення знаходиться на території Глухівської ЦРЛ в триповерховому корпусі лікарні на третьому поверсі.

В нічний час, вихідні та святкові дні надається невідкладна стоматологічна допомога в приймальному відділенні Глухівської ЦРЛ ургентним лікарем-стоматологом.

Патологоанатомічне відділення

Патологоанатомічне відділення знаходиться на території Глухівської ЦРЛ біля наркологічного та інфекційного відділень. У відділенні працюють: лаборант Ілєнко Галина Михайлівна, лаборант Половець Любов Володимирівна, молодша медична сестра Супрун Ольга Вікторівна

Зовнішні сумісники: Чайка Олександр Анатолійович, Яковенко Роман Анатолійович.

Служба швидкої медичної допомоги

4 листопада 1945 р. відкрита служба швидкої медичної допомоги при поліклініці. Працювали фельдшера: Леонова В. О., Милай П. І., Лейбовська О. Т. Вони рятували життя населення м. Глухів, ходили пішки на виклики, а вночі з 24.00 до 8.00 працювала чергова допомога – кобила «Галка» та кінь «дід Яша».

У квітні 1955 р. з'явився перший автомобіль ГАЗ і першими водіями були: Іващенко М. О., Янсон М. І., Лукавенко І. Г., Могила О. Г. та ін.

1984 р. – з'явився другий автомобіль. Організована перша бригада лікарів: Клішевич А. В., Побережець В. М., Стровська О. Б. та ін.



Зав. швидкої допомоги - Клішевич А. В. (2-й ліворуч нижній ряд)



1995 р.

У 1996 р. служба представлена відділенням і двома пунктами в с. Червоне і Шалигине. У відділенні працювало 4 лікарів, 15 фельдшерів, 5 диспетчерів, 13 водіїв і 2 санітари. Розташоване відділення на території ЦРЛ в окремому приміщенні. На виклики виїжджають 3 бригади на машинах УАЗ. Очолював службу Клішевич А. В.

Головні лікарі Глухівської центральної районної лікарні

Ларіонов Микола Олександрович
(1946-1960)



Народився 13 січня 1896 р.
У 1924 р. закінчив Київський медичний інститут. Працював хірургом на Ставропольщині. Під час війни був провідним хірургом військового шпиталю.

З 1946 по 1960 рр. – **головний лікар Глухівської ЦРЛ**, одночасно завідувач хірургічним відділенням цієї лікарні, викладач Глухівського медичного училища.

У 1960 р. присвоєно звання «Заслужений лікар УРСР».

Нагороджений двома орденами Червоної Зірки, орденами Вітчизняної війни II ст., Трудового Червоного Прапора, медалями.

Микола Олександрович Ларіонов зробив вагомий внесок у розвиток хірургії на Глухівщині.

Мелехін Віктор Миколайович
(1960-1977)



Народився 14 листопада 1928 р. у с. Андріяшівка нині Роменського району Сумської області. Після закінчення Вінницького медичного інституту одержав направлення на роботу в Шалигінську райлікарню Глухівського району Сумської області на посаду лікаря-терапевта.

У 1954 р. був призначений на посаду головного лікаря Шалигінської райлікарні, а у 1960 р. переведений на посаду **головного лікаря Глухівської ЦРЛ.**

2 грудня 1974 р. присвоєно звання «Заслужений лікар УРСР».

У 1977 р. переведений лікарем-терапевтом дільничним в поліклініку. Помер 27 квітня 1996 р.

Зробив багато для розвитку медицини на Глухівщині. Були збудовані нові корпуси лікарні, застосовувались нові методи лікування.

Рудяк Василь Олексійович
(1977-1990)



Народився 14 травня 1935 р. у ст. Помошна Кіровоградської області. Навчався у Вінницькому (1957), а у 1961 – Тернопільському медичних інститутах. З 1963 – лікар-фтизіатр, 1964 – отоларинголог Глухівської ЦРЛ.

1967-1977 – директор Глухівського медичного училища. З 1977 по 1990 рр. – **головний лікар Глухівської ЦРЛ**. У 1985 р. присвоєно звання Заслуженого лікаря УРСР. З 1990 р. працював у Шосткинській ЦРЛ, Тулиголовській амбулаторії, Глухівському міжрайонному психоневрологічному диспансері, 3-й обласній психіатричній лікарні.

Нагороджений орденами «Знак Пошани» (1976), Трудового Червоного Прапора (1983), медалями.

Цигикал Микола Олександрович
(1990-1998)



Народився 14 квітня 1951 р. у с. Дунаєць Глухівського району Сумської області. Закінчив у 1974 р. Харківський медичний інститут. З 1975 по 1980 рр. працював лікарем-ординатором, завідувачем хірургічного відділення, заступником головного лікаря Липоводолинської ЦРЛ.

З 1990 по 1998 рр. - **головний лікар Глухівської ЦРЛ**, а з 1999 р. – Ямпільської ЦРЛ.

У 1992 р. присвоєно звання Заслуженого лікаря України.

Бойко Валерій Леонтійович
(1998-2000)



Народився 14 вересня 1956 р. у с. Катеринівка Дунаєвцького району Хмельницької області. Після закінчення Кам'янець-Подільського медичного училища з відзнакою в 1975 р. і перед призовом в ЗС СРСР працював завідувачем ФАПУ.

В 1982 р. закінчив Ленінградську Військово-медичну академію ім. С. М. Кірова з відзнакою. Проходив службу старшим лікарем школи молодшого авіаційного складу і начальником медичної служби учбового полку Чернігівського льотного училища по 1990 р.

З 1990 по 1998 рр. – головний лікар Шевченківської сільської дільничної лікарні Глухівського району, із 1998 по 2000 рр. – **головний лікар Глухівської ЦРЛ.**

Працював приватним підприємцем з медичної практики по 2002 р. З 2002 по 2007 рр. працював по контракту лікарем-терапевтом в Лівії.

З 2007 по 2009 рр. – терапевт і завідувач терапевтичним відділенням Глухівської ЦРЛ.

З 2009 по травень 2017 рр. – головний лікар Третьої обласної психіатричної лікарні (м. Глухів).

Після виходу на пенсію із грудня 2017 р. по грудень 2018 р. – головний лікар Шалигинської АЗПСМ Глухівського району.

На поточний момент терапевт КНП «ЦПМСД» Глухівської міської ради.

Лютов Валерій Павлович
(2000-2016)



Народився 2 жовтня 1953 р. у м. Глухів. У 1977 р. закінчив Вінницький медичний інститут ім. М. І. Пирогова.

1977-1978 рр. проходив інтернатуру по хірургії на базі хірургічного відділення у Сумській міській лікарні № 5.

3 серпня 1978 р. – лікар-травматолог, 1995-2000 рр. – заступник головного лікаря з медичної частини, 2000-2016 рр. – **головний лікар Глухівської ЦРЛ.**

31 січня 2016 р. – голова Глухівської міжрайонної МСЕК, з 14 листопада 2018 р. – працює у Ковпаківській районній МСЕК (м. Суми), лікар ортопед-травматолог-експерт.

Горбасьов Віталій Володимирович
(2016-2019)



Лебедин Сумської області.

Народився 2 червня 1978 р. у м.

1995-1996 рр. – навчання на підготовчому відділенні медичного факультету СумДУ.

З 1996 по 2003 рр. навчання на медичному факультеті медичного факультету СумДУ, одночасно з 2001 по 2002 рр. працював молодшим медичним працівником лінійної виїзної бригади невідкладної допомоги.

З 2003 по 2005 рр. проходив інтернатуру по хірургії на базах СМКЛ № 5 та СОКЛ.

2003 р. – прийнятий на посаду лікаря-хірурга, а 2005 р. ургентний лікар-хірург хірургічного відділення Глухівської ЦРЛ.

З 2016 по 2019 рр. – **головний лікар Глухівської ЦРЛ.**

Кіяшко Анатолій Іванович
(2019-2020)



Народився 24 лютого 1954 р. у м. Глухів Сумської області.

У 1977 р. закінчив Вінницький медичний інститут ім. М. І. Пирогова.

З 1981 р. працював ургентним хірургом у Глухівській ЦРЛ.

У 1991-1996 рр. відкрив і став завідуючим урологічного відділення.

З 1998 по 2002 рр. був депутатом Сумської обласної ради. У 1999 р. приймав активну участь у створенні лікарняної каси, а з 2019 по 2020 рр. - **головний лікар Глухівської ЦРЛ.**

Носков Сергій Володимирович
(2020)



Народився 25 грудня 1973 р. у смт. Червоне Глухівського району Сумської області.

У 1993 р закінчив Глухівське медичне училище, вступив до медичного факультету СумДУ. З 1999 по 2000 рр. проходив інтернатуру в Харківській академії післядипломної освіти.

2000-2003 – головний лікар Червонянської номерної лікарні.

У 2004 р. переведений на посаду лікаря загально-профільної виїзної бригади відділення швидкої допомоги Глухівської ЦРЛ.

2007-2016 – заступник головного лікаря з дитинства та пологової допомоги.

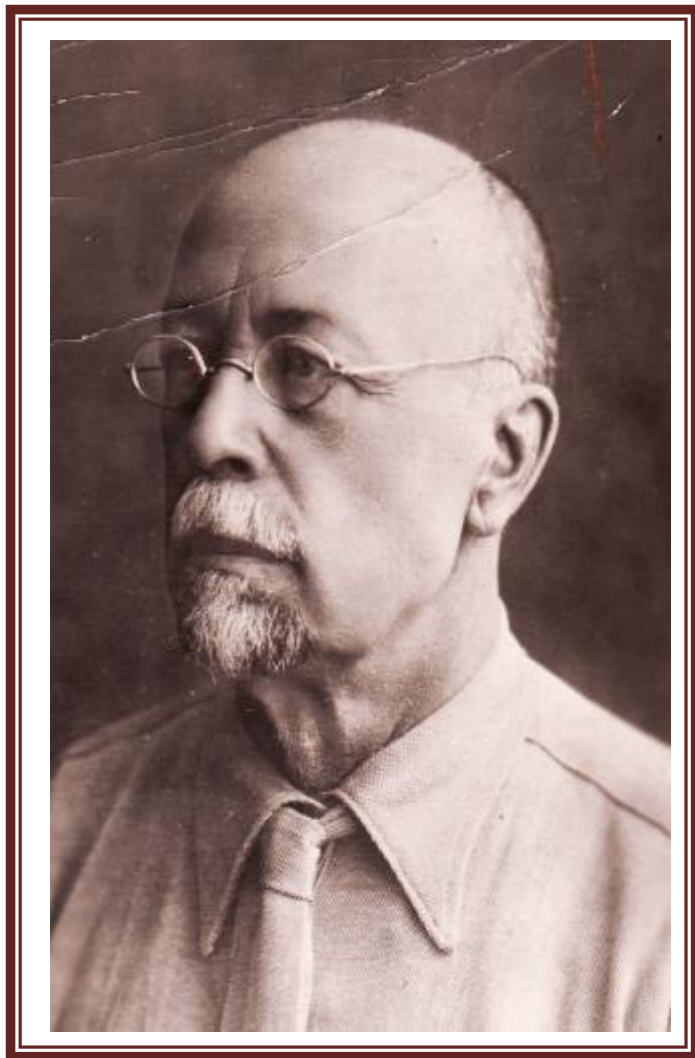
2014 – пройшов курси спеціалізації з ендоскопії та працює за сумісництвом лікарем-ендоскопістом по теперішній час.

У 2016 р. переведений на посаду лікаря загально профільної виїзної бригади Глухівської станції КЗ СОР ОТЦЕД та МК.

У 2018 р. переведений на посаду заступника головного лікаря з організаційно-методичної роботи Глухівської ЦРЛ. У 2020 р. посада «Заступника головного лікаря з організаційно-методичної роботи» перейменована в «Заступник медичного директора», призначений на посаду **в. о. Генерального директора** КНП «Глухівська міська лікарня» Глухівської міської ради.

«Лікар, який бачив наскрізь»
(зі спогадів доньки Єви)

Поява першого рентгенівського кабінету в Глухові пов'язана з ім'ям відомого лікаря, який 33 роки пропрацював у місті – *Феофаном Олександровичем Пашкевичем*.



Феофан Олександрович Пашкевич народився 23 листопада 1870 р. у с. Заліси Ковельського повіту Волинської губернії в сім'ї священика.

У 1889 р. вступив на медичний факультет Імператорського університету Св. Володимира у Києві. До цього закінчив гімназію у с. Холме (нині Польща).

У 1892 р. Ф. Пашкевич перейшов на 4-й курс цього ж факультету Імператорського Варшавського університету, який закінчив у 1896 р. У дипломі, який був виданий 13 лютого 1897 р., вказано, що йому присуджена ступінь «Лікаря з відзнакою».

Феофан Олександрович володів крім української, російської та польської мовами – німецькою, французькою, латинською та грецькою, тому що закінчив класичну гімназію.

У 90-их рр. ХІХ ст. в Росії лютувала епідемія холери. При нестачі медиків і ліків, в умовах бідності та темряви населення, боротьба з нею була важкою. Передові лікарі та студенти-медики добровільно відправлялися «на холеру». Серед них був і Феофан Пашкевич; було це у 1892 р., у студенські роки київського періоду.

«Не знаю, где работал Ф. А. Пашкевич сразу после получения диплома, но какое-то время он – судебной врач, плавал на судне по Средиземному морю. Кому принадлежал этот корабль – не знаю. Известно, что он был в Египте (хранятся открытки с видами Александрии, оттуда им привезенные), в Италии, во Франции, после этого служил в земских больницах на Полтавщине, в Лохвицком уезде. В памяти сохранилось название села или местечка – Хорол. Где-то поблизости, в Чернухах или Варве, учительствовала Татьяна Викторовна Дорошенко, окончившая до этого гимназию в Лубнах и сельскохозяйственные курсы в Поволжье. В 1903 г. молодые люди поженились. Отец Татьяны Викторовны, Виктор Павлович Дорошенко, живший в селе Белоцерковцы, был земским врачом в Лохвицком уезде. Он скончался от тифа в 1901 г. Закончив в свое время университет в Киеве, а затем Медико-хирургическую академию в Петербурге, Виктор Павлович был участником Русско-турецкой войны 1877–1878 гг. как полковой лекарь, награжден медалью и орденом Св. Станислава с мечами. Он оставил о себе добрую славу как «лікар-філантроп», «громадський діяч». Эту характеристику

подтверждают сведения о работе, выполненной врачом В. П. Дорошенко: только за 1897–1898 гг. им было «пользовано» амбулаторно 9111 чел., на дому – 750 чел.», - зі спогадів доньки Єви.

У селі Лука Лохвицького повіту у молодого подружжя Пашкевичів народилася перша дочка Оріся.

«Не знаю точно, по какой причине в 1905 г. семья переехала с Полтавщины в г. Рославль Смоленской губ. Помнится, подоплекой «послужила политическая неблагонадежность Ф. А. Пашкевича». В Рославле снова была служба в земской больнице».

Навесні 1906 р. померла мати Феофана Олександровича, а восени того ж року народилася його друга дочка Єва.

У 1907 р. Ф. А. Пашкевич отримав призначення в земську лікарню губерньського міста Смоленська, якою завідував С. І. Спасокукоцький, згодом відомий радянський хірург. Влітку 1908 р. Ф. А. Пашкевич отримав місце завідувача земською лікарнею м. Глухова Чернігівської губ.

«Запомнился рассказ отца о первом дне появления его в Глуховской земской больнице. Это было деревянное здание двух этажей. Внизу нового заведующего ждали два дюжих санитаря (до революции женщин-санитарок в больницы не брали). Ф. А. Пашкевич не успел опомниться, как санитары подхватили его под руки и «вознесли» по крутой лестнице на второй этаж. В коридоре перед кабинетом они посадили заведующего на табурет и мгновенно сняли с него галоши, а затем и пальто. Как оказалось, этот порядок был введен его предшественником, который был сыном местного помещика. Отец был потрясен этой сценой. Ничего не сказав санитарам, он попросил фельдшера Павла Феоктистовича Денисова, чтобы этот ритуал был отменен. Человек в высшей степени демократичный, деликатный, он никогда не приказывал, лишь просил. Так было на работе и дома».

У Глухові Пашкевич зняв будинок поблизу лікарні, на розі вулиць Путивльської і Південної, і перевіз сім'ю з Рославля. Тут наприкінці 1908 р. народилася його третя дочка Оксана.



Був ще один переїзд в інший, теж дерев'яний, будинок того ж домовласника Литвинова. А влітку 1914 р. Ф. А. Пашкевич вперше в житті отримав квартиру з 5 кімнат в цегляному земському будинку з водопроводом, ванною і каналізацією. У будинку був і кабінет для прийому хворих.



До цього часу Ф. А. Пашкевич став користуватися популярністю у населення міста і навколишніх сіл. Лікувалися у нього місцеві поміщики, що посилали за «своїм» лікарем коней з родових маєтків.

«Большим своим искусством, как врача, отец был обязан не только личному опыту и практике. Каждый отпуск он использовал

для поїздок в кліники Києва, Одеси і Петербурга на удосконалення, регулярно їздив на Пироговські з'їзди (збереглися його фотографії серед учасників з'їздів). Не пам'ятаю, щоб хтось із його глухівських колег так проводив свій відпочинок, крім Йосифа Семеновича Кадыгрового.

Це був лікар із Києва, кілька років проживав у Глухові, мав науковий ступінь доктора наук. Він часто бував у нас».

Коло друзів та інтересів Феофана Олександровича не обмежувався медиками і областю медицини. У 1911 р. або 1912 р. він відвідав в Києві Всесвітню виставку.

Влітку 1914 р. почалася Перша світова війна. На фронті не вистачало медичного персоналу. Феофан Олександрович подав прохання про зарахування його лікарем в діючу армію і в 1915 р. був призначений головним лікарем санітарного поїзда імені Чернігівського дворянства.



У місті з'являлося все більше поранених з фронтів. В 1918-1921 рр. уся Україна була охоплена громадянською війною. Корінні глухівчани згадували, що в місті, починаючи з березня 1917 р., влада мінялася 13 разів.

За період громадянської війни прийшли в занепад і економіка, і культура України, в тому числі охорона здоров'я. В лікарнях і

військових госпіталях Глухова, переповнених хворими і пораненими, катастрофічно не вистачало ліків, інструментів, вати, марлі, бинтів.

В кінці травня 1919 р. завідуючий першою народною лікарнею Ф. А. Пашкевич, розуміючи необхідність організації роботи рентгенівського кабінету у місті, вирушує в Москву за обладнанням для цього кабінету. Далеко не пробивна людина з тихим голосом, Феофан Олександрович зумів отримати в столиці не тільки ліки, заплановане для лікарні і госпіталів, але і рентгенівський апарат з пластинками, хімікаліями, і товарний вагон для перевезення всього цього до місця призначення. Це було нелегко, ще важче - умовити інспектора рентгенівської секції Наркомату охорони Д. Д. Галаніна поїхати з ним до Глухова для установки на місці апаратури і навчання роботі на рентген-апараті, причому їхати треба було в товарному вагоні, лежачи на ящиках і тюках, та ще по території, на якій палала громадянська війна.

Поїздка з Москви до Глухова тривала 5 днів. Майбутній академік так викладав враження про свого супутника: *«Разговоры наши касаются разнообразных тем и возбуждают во мне все более дружеские чувства и глубокое уважение к этому такому скромному на вид, но по существу далеко незаурядному человеку. Санитар, сопровождавший Феофана Александровича, давно работал с ним и был ему предан. Очень расторопный, он целиком брал на себя все хозяйственные заботы. Его отношение к Пашкевичу показывало еще одну черту характера моего нового знакомого – немногие начальники могут похвалиться такой преданностью своих подчинённых».*

Оселився Д. Д. Галанін в родині Пашкевичів і прожив два тижні. Він писав: *«Обстановка не носила никаких следов роскоши. Однако все было удобно для спокойной и культурной жизни... Скоро почувствовал себя как-бы членом семьи... Во всем бытовом укладе чувствовалось влияние хозяйки... Однако его (Ф. А.) влияние направляло всю жизнь семьи».*

Далі Д. Д. Галанін згадує: *«При разговоре с Феофаном Александровичем я быстро понял, что он... глубоко разбирается в применении электроаппаратуры и всячески старается пополнять свои знания... Эти беседы еще больше подняли его в моих глазах... Моя поездка в Глухов убедила меня, что жизнь налаживается все*

успешнее, и что в этом немалое значение принадлежит таким умным, культурным и чистым сердцем людям, каким был Ф. А. Пашкевич».

Вечорами в будинку Пашкевичів збиралася передова інтелігенція Глухова. Мабуть, самим видатним громадським діячем в місті був Костянтин Павлович Ягодовський.

Крім К. П. Ягодовського і Я. М. Колубовського, у Пашкевичів часто бували талановиті інститутські викладачі історії Сергій Федорович Іваницький та Василь Костянтинович Федоренко.

В коло друзів Феофана Олександровича входив і М. П. Лук'янович - вчитель латинської мови Глухівської чоловічої гімназії, скрипаль. Він з великим ентузіазмом займався з молоддю гімнастикою, організував в місті Сокальський клуб, який налічував близько 60 осіб дівчат і юнаків. Заняття гімнастикою проходили в залі і у дворі Вчительського інституту.

«В ту пору в селах больниц и поликлиник не было. Городские же медицинские учреждения не в состоянии были обслужить всё сельское население. Отец, как и все глуховские врачи, принимал больных на дому. В обстановке «натурального хозяйства» того времени, когда при непрерывной смене властей появлялись то одни, то другие деньги, и они почти не имели цены, больные расплачивались с врачами продуктами. Естественно, семья не могла «освоить» всего приносимого, тем более, что у нас было свое хозяйство, огород. Очень большая часть продуктов, полученных как гонорар, разносилась нами многочисленным друзьям и знакомым. Не многие из интеллигенции города имели огороды, садики, живность, а жалкие пайки (хлеб, редко подсолнечное масло, селедка, вобла, пшено) выдавались только в те месяцы, когда устанавливалась советская власть. При других же властях и этого не было. Не говорю уже о том, что врывавшиеся в город банды просто грабили население, отбирая скот, птицу, домашнее имущество».

У 1923 р. сім'я переїхала в свій будинок, куплений Феофаном Олександровичем ще в 1917 р. До нього була зроблена прибудова, так що тепер стало 5 кімнат, галерея, де стояв верстак, і великий передпокій-чекальня для хворих, а також кухня і ванна. Але, водопроводу в будинку не було.



Будинок Пашкевичів у Глухові (1923)

На початку 30-х років Ф. А. Пашкевичу довелося пережити важкий удар. Його жінка Т. В. Пашкевич була заарештована за звинуваченням «в приналежности к националистической антисоветской организации «Союз визволення України». Більше року вона була у тюрмі.

«Феофан Александрович был великим труженником. Утром, до ухода в больницу или в поликлинику, он успевал принять двоих-троих больных, а вечером, после отдыха, — еще нескольких. Отказать им было невозможно, так как эти люди десятилетиями лечились у «своего» доктора. А вообще-то день у отца начинался с 5 часов утра. Чтобы быть способным «так держать!», в холодную пору года каждое утро он принимал холодный душ (к этому приучил и дочерей). Летом же это была прогулка босиком по траве в саду, а потом поездка на велосипеде на Павловку купаться (он был отличный пловец). Жители Путивльской улицы и Содатской слободки говорили: «Вже шість годин, доктор Пашкевич поїхав з купання». Все же, вероятно из-за напряженного темпа жизни, у отца не проходила язвенная болезнь желудка, бывшая у него много лет. Помню, как на

работу он брал с собой бутылочку молока, чтобы облегчить боль. Из-за этой болезни он в последние годы жизни ушел из хирургического отделения больницы, перестал делать полостные операции. Несколько лет он работал как глазной врач, а в отпуск ездил в Одессу, в клинику «к Филатову».



Колектив Глухівської земської лікарні. У центрі – Ф. Пашкевич

«В 1937 г. болезнь у отца обострилась, и мама повезла его в Москву. В 1-й Градской больнице операцию ему сделал ведущий хирург больницы, академик АМН СССР Сергей Иванович Спасокукоцкий – бывший коллега по земской больнице Смоленска. Выйдя из операционной, профессор сказал нам, дочерям больного: «Все в порядке: сделал, как самому себе!».

На жаль, не все было в порядке - сім'ю чекала нова біда. Після одужання батька, напередодні від'їзду до Глухова, Тетяна Вікторівна, вийшовши з аптеки, біля Великого театру потрапила під таксі. Переломи ноги, руки, ребер. Вона померла.

«Уклад життя отца остался старым. Всё также воспитывалась при нем внучка Таня, на кухне трудилась Ольга, летом бывали в отпусках дочери с внуками. Ежедневно, как и в предыдущие 15 лет, к обеду приходила одинокая старушка Вера Александровна Калашикова, бывшая акушерка, прослужившая вместе лет

двадцять до пенсії. Як і в прошліє годы, Феофан Александрович использовал отпуска для посещений клиник Одессы и Киева. В Киеве у него с конца 20-х годов появился молодой друг, близкий товарищ старших его дочерей – Евгений Иванович Квасников. С ним были прогулки по любимому городу, а также катание на лыжах».

Євген Іванович згодом став великим біологом, членом-кореспондентом Академії наук УРСР. У листі до доньки він написав: *«Наши беседы велись по вопросам науки, медицины, социологии, литературы... Я теперь только полностью понял, как он многое предвидел, как правильны были его прогнозы... Я посещал его в больнице, где он совершенствовался в глазной клинике на улице Чкалова, а также, когда лежал в Октябрьской больнице и решался вопрос о его операции... Твой папа был одним из замечательных людей, которых я встречал в жизни».*

У 1940 р. Пашкевич пішов на пенсію і поїхав до дочок в Ленінград. Там він вирішив лягти на операцію, щоб позбутися від старечої недуги, який турбував його, змушуючи вставати вночі. Лежачи в лікарні ім. І. Мечникова, він запропонував професору І. М. Шапіро, що збирався його оперувати, нову методику: зробити операцію не у два етапи, а одноразово. *«Я давно хотел попробовать, но кто согласится на этот эксперимент?»*, – сказав професор. *«На ком же попробовать, как не на коллеге-хирурге»*, - відповів Феофан Олександрович. І операція відбулася.

«Отец умер через два с половиной месяца от уремии. Когда мы, младшие дочери, посещавшие его ежедневно, пришли к нему 17 января 1941 г., он, посмотрев на ногти пальцев рук, спокойно сказал нам и присутствующему дежурному врачу: «Завтра будем прощаться. Прошу всех быть свидетелями моих слов: операция мне была сделана профессором Шапиро по моей инициативе и по согласованной со мной методике».

Феофан Олександрович Пашкевич помер 18 січня 1941 р. на 70-му році життя. Він похований на Шувалівському кладовищі Ленінграда. Його могила на гірці. Над ним – сосни і клени, внизу - озеро. На пам'ятнику значаться також імена його онука (Еріка Васильовича) і правнука (Микити Еріковича Пашкевича), похованих в 1985 і 1987 рр.



Золотий фонд медицини Глухівщини

Багато уродженців Глухівщини стали видатними вченими, гордістю медичної науки й практики. Вони розробили і втілили багато нових методів профілактики, діагностики й лікування хвороб, а також зробили вагомий внесок у підготовку медичних та наукових кадрів.

Гуревич Зіновій Анатолійович (02.09.1898, м. Глухів - 16.09.1985, м. Харків) - вчений у галузі соціальної медицини й організації охорони здоров'я, доктор медичних наук, професор. У 1914 р. був службовцем у земській аптеці. Автор 150 наукових праць, в т. ч. 10 монографій.

Дорошенко Петро Якович (29.10.1857, с. Баничі Глухівського пов. Чернігівської губ., нині с. Дорошенкове Ямпільського р-ну Сумської обл. - 13.07.1919, м. Одеса) - історик, бібліограф, лікар, громадський і політичний діяч. Опікувався будівництвом при Глухівській земській лікарні відділенням для гостро-заразних хворих. 20 років працював земським лікарем на Чернігівщині.

Дьяченко Ігор Олександрович (27.01.1939, с. Шалигине Глухівського р-ну - 29.01.1992, м. Суми) - лікар, нейрохірург, кандидат медичних наук. Організував та очолив нейрохірургічне відділення СОКЛ. Автор 24 наукових праць. Організатор обласної школи лікарів-нейрохірургів.

Журавльов Петро Миронович (15.06.1903, с. Гудове Глухівського р-ну - 08.08.1943, м. Орел) - генерал-майор медичної служби. За його участю було проведено важливі заходи щодо вдосконалення комплектації військових медпунктів. В період Великої Вітчизняної війни очолював Управління постачання Головсанупра. Загинув під час виконання службових обов'язків.

Квасников Євген Іванович (09.02.1906, м. Глухів - 18.09.1995) - мікробіолог, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент АН України. Досліджував групу молочнокислих бактерій, дав нове трактування їх екології, виявив ряд особливостей фізіології і метаболізму; запропонував антибіотик лактоцид. Розробив методи санації дітей-бацилоносіїв дизентерії. Описав нові види

мікроорганізмів. Зробив внесок у вивчення дії пеніциліну, феномену довгожителів, дії мікроорганізмів-деструкторів забруднюючих речовин. Автор понад 400 наукових праць. Мав 52 авторських свідоцтва та 4 патенти. Під його керівництвом підготовлено 15 докторських і 56 кандидатських дисертацій. Лауреат Державної премії УРСР, СРСР, премії ім. академіка Д. К. Заболотного. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», 2 золотими медалями ВДНГ.

Кориун Степан Васильович (06.09.1868, м. Глухів Чернігівської губ., нині Сумської обл. - 10.05.1931, м. Москва) - мікробіолог та імунолог, доктор медичних наук, професор. Займався бактеріологією у Бактеріологічній лабораторії Харківського медичного товариства під керівництвом В. К. Високовича. Запропонував методику специфічної імунізації проти кишкових інфекцій.

Кудлай Дарія Гаврилівна (22.03.1907, м-ко Ямпіль Глухівського пов. Чернігівської губ., нині смт Сумської обл. - 26.03.1993, м. Москва) - мікробіолог, доктор біологічних наук, професор. Була завідувачем лабораторним епісом Інституту епідеміології і мікробіології (м. Москва). Виявила низку нових збудників інфекційних хвороб. Автор понад 150 наукових праць, у т. ч. 5 монографій. Нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора.

Лазаренко Федір Михайлович (08(22).02.1888, м. Глухів, нині Сумської обл. - 16.11.1953, м. Оренбург) - вчений-гістолог, доктор медичних наук, професор, член-кореспондент АМН СРСР. Працював у гістологічній лабораторії професора О. С. Догеля, вивчаючи мікроскопічну будову тканин людини.

Понирка Денис Васильович (1746, с. Полошки Глухівського р-ну - близько 1790) - доктор медицини, професор. Зробив важливий внесок у вдосконалення прикордонної служби України.

Рускевич Мартін Федорович (? , с. Баничі Глухівського пов. - ?) - земський лікар. Головний лікар дільничною лікарнею в с. Баничі.

Соболевський Григорій Федорович (25.01.1741, м. Глухів - 04.01.1807, м. Санкт-Петербург) - фармаколог, доктор медицини, професор, почесний академік Петербурзької АН. Вперше склав опис

вітчизняних лікарських рослин. Займався науковою діяльністю у Берліні, Лейдені. Докорінно змінив характер викладання, створив добре обладнані навчальні кабінети, ввів для учнів обов'язкові практичні заняття з вивчення лікарських рослин. Видавав свої каталоги - Петербурзької флори.

Шнейдеров Зіновій Ісаакович (03.11.1898, м. Глухів Чернігівської губ. - 26.08.1977, м. Київ) - вчений-медик, хірург-ортопед, доктор медичних наук, професор. Керував дитячою ортопедичною клінікою Українського НДІ ортопедії і травматології в м. Києві. Наукові праці присвячені діагностиці та лікуванню вроджених вивихів стегна, інших видів вродженої патології, поліомієліту. Першим у СРСР запропонував використовувати артрографічний (рентгенологічний) метод дослідження кульшового суглоба для визначення ступеня вивиху і причин його невилковості. Зробив значний внесок в розвиток дитячої ортопедії.

Щастний Олексій Іванович (1843, с. Полошки Глухівського р-ну - 1899) - військовий лікар. Один із засновників вчення про лейкомію. Близько 30 років присвятив боротьбі з інфекційними захворюваннями в армії.

Ющенко Олександр Іванович (02.12.1869, х. Водотеча, біля м. Глухів - 13.06.1936, м. Харків) - психіатр, доктор медицини, професор, академік АН УРСР, Заслужений діяч науки РРФСР. Створив оригінальний біохімічний напрям у психіатрії і наукову школу. Автор 120 наукових праць. Почесний член ряду зарубіжних товариств психіатрів.



Життя, присвячене людям



«Лікар з великої літери»

Є люди, які вміють весь простір навколо себе заряджати позитивною енергією. Одним з них був Микола Семенович Охріменко - лікар від Бога, добре знайомий тисячам глуховчанам і людям з різних куточків нашої України, ближнього зарубіжжя. Пацієнти знали його як Лікаря з великої літери, чуйного та уважного, спокійного і розважливого, скромного і просто доброго.

У 1943 р., коли глухівчани відзначили своє визволення від фашистів, 17-річний Микола Охріменко добровольцем пішов на війну. У страшному гарячому котлі мало він не згорів. Розривна куля скалічила його тіло. На госпітальному ліжку під руками чаклунів у білих халатах, все більше проймався симпатією, глибокою душевною вдячністю до медиків. Ще не загоїлася рана, а він вже в мовчазній бесіді із собою вирішив стати ніким іншим, тільки лікарем.

Після закінчення Воронезького медінституту повернувся в Глухів. З 1954 р. почав працювати лікарем-лаборантом у Глухівській ЦРЛ. З 1955 по 1958 рр. - завідуючий клінічною лабораторією і за сумісництвом - лікар-окуліст. З 1959 р. переведений на посаду лікаря-окуліста. Не одразу, з острогою пішли до нього хворі. Молодий, та ще

інвалід, часом сам ледь тримався на ногах, що він може? Не міг же пояснювати кожному, що був одним з кращих студентів курсу, студентом асистував професору Покровському - світилу вітчизняної офтальмології.

З 1964 по 1982 рр. - завідувачий очним відділенням Глухівської ЦРЛ. Сотні операцій зробив М. С. Охріменко на чутливому органі, щоб людині довше горіло світло життєвих радостей.

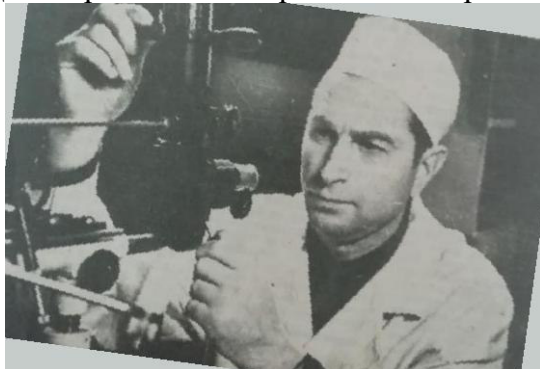
Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни I ст., Червоної Зірки, багатьма медалями.

У зв'язку з 55-річчям Перемоги у Великій Вітчизняній війни нагороджений Відзнакою Президента України.

3 жовтня 1967 р. за досягнуті успіхи у праці Микола Семенович занесений до Книги Пошани Глухівського району.

31 жовтня 1977 р. за досягнуті успіхи у праці занесений до районної Книги Трудової Слави. У 1979 р. Микола Семенович занесений у Книгу Пошани Глухівської ЦРЛ. Неодноразово заохочувався подяками, грамотами. Неодноразово обирався депутатом міського та районного Рад, був головою депутатської комісії охорони здоров'я. Протягом багатьох років проводилася наукова робота під керівництвом професора Московського науково-дослідного інституту очних хвороб ім. Гельмгольца Гундорової Н. О. на тему «Ожоги глаз аммиачной водой у работников сельского хозяйства».

Микола Семенович проводив серію дослідів на кроликах, а у патогістологічному відділенні зроблені мікропрепарати. За час роботи у Глухівській ЦРЛ впроваджено 15 раціоналізаторських пропозицій.





«Я любила свою роботу і людей...»

Неординарну жінку, прекрасну людину, видатного хірурга **Валентину Іванівну Кондратюк** добре знали і поважали сотні, тисячі людей, яким вона врятувала життя. Більше п'ятдесяти років ця жінка віддала медицині. Недоспані ночі, зірвані відпустки, вихідні дні, якими вона не могла розпорядитися на свій розум - ось далеко не повний перелік того, що судилося їй мужньо витримати за довгі роки роботи на ниві охорони здоров'я. *«Спершу отримала призначення на Східну залізничну дорогу, але перед самою відправкою на роботу надійшов лист в медінститут від відомого глухівського лікаря Вадима Васильовича Михайловського з проханням направити мене на роботу в Глухів, - розповідає Валентина Іванівна. - Ось так, з липня 1948 р. я почала працювати в хірургічному відділенні райлікарні. В кінці шістдесятих років була призначена завідуючою хірургічним відділенням райлікарні. На цій посаді працювала до 1976 р., а вже потім, а ж до 1992 р. очолювала відділення по переливанню крові, яке ж сама і організувала, коли ще працювала у хірургії.*



«Все в ім'я хворого...»

Є люди, як зорі, що сяють нам ясним промінням з високого неба. Такою зіркою залишилася в пам'яті лікар **Надія Михайлівна Філатова**, яка віддала медицині понад 50 років, 20 з них була начмедом райлікарні.

Ось як писали про неї колеги - хірург В. П. Голюк і окуліст М. С. Охріменко: *«Філатова - це обличчя медицини нашого міста у високому розумінні цього слова, такого начмеда у Глухові ніколи не було, це був висококваліфікований, ерудований терапевт з широким діапазоном знань медицини, її діагноз хвороби пацієнта завжди був точним. Як начмед дуже вимоглива, об'єктивна, швидко вирішувала всі питання. За самовіддану працю Н. Філатова нагороджена значком «Відмінник охорони здоров'я», медалями».*

Робота з лікарями, медсестрами, особиста увага до хворих приносила бажані результати. Надія Михайлівна прагнула передати підлеглим свої знання і досвід.



«Я любив життя і людей...»

Лікар, Людина, Громадянин. Нам на згадку залишилися вірші – ліричні, вдумливі, жартівливі й ностальгічні. Вони розкривають **Олександра Григоровича Нездоймишева** як лікаря з душею поета. І кожен, хто візьме його книжку в руки, відчує прекрасну, чисту, добру, закохану в рідний край людину. Після закінчення педіатричного факультету у 1974 р. був направлений на проходження інтернатури до Сумської обласної дитячої лікарні, після чого рік працював педіатром в Краснопільському районі, а всічні 1976 р. повернувся на рідну Глухівщину. В липні 1980 р. О. Г. Нездоймишева було переведено на посаду заступника головного лікаря по дитинству та полоого допомозі.

Немає в районі родини, де не знають лікаря Нездоймишева. На його руках, під його наглядом виросло не одне покоління дітей. І кожного зі своїх пацієнтів Олександр Григорович пам'ятав в обличчя і по імені. Багато хто з теперішніх мешканців району завдячує йому своїм здоров'ям, можливістю виховувати здорових дітей. Вдень і вночі, в будь-яку пору року поспішав він на виклик, жодного разу нікому не відмовляючи. Лише: *«Зараз, дітки, зараз буду»*.

І коли у 2004 р. очоли районну лікарняну касу, життєвий лозунг залишився незмінним: *«Діти, зараз буду»*.



«Більше 30 років служив в урології»

У 1959 р., закінчивши Вінницький медичний інститут одержав диплом лікаря, **Вільям Тихонович Шевчук** працював 3 роки завідувачим сільською дільничною лікарнею. Потім пройшов медичні курси перепідготовки за фахом хірурга і одержав направлення в Глухівську ЦРЛ. Спочатку працював хірургом під керівництвом таких відомих спеціалістів, як Микола Олександрович Ларіонов та Валентина Іванівна Кондратюк. Водночас практикував і урологічних хворих, яких в той час ставало все більше і більше. Це становище мусило керівництво лікарні у 1964 р. виділити у хірургічному відділенні 15 ліжок для урологічних хворих, а Вільяма Тихоновича Шевчука призначити районним урологом. Про успіхи В. Т. Шевчука у лікуванні людей від тяжких захворювань не раз писала на своїх сторінках місцева газета. За чуйне ставлення до хворих, позитивні результати в лікуванні людей його прізвище неодноразово заносилось на міську Дошку пошани. Про глухівського уролога йде добра слава і за межами району. До нього звертались хворі з Путивльського, Буринського, Кролевецького районів Сумської області та Рильського району Курської області.



«Життя, сповнене сенсом»

Не можливо не згадати ветерана охорони здоров'я Глухова, лікаря з майже піввіковою практикою - **Ангеліну Михайлівну Бородинську**.

У 1964 р. у Глухівську дитячу поліклініку приходить вже не новачок, а цілком володіюча дитячою специфікою лікар. Ангеліна Михайлівна швидко завоювала авторитет і у колег, і у батьків своїх маленьких пацієнтів. Світило глухівської психіатрії шістдесятих років, завідувач психіатричним диспансером **Павло Арсентьєвич Болдовський** дуже уважно спостерігав за професійним становленням молодого лікаря Бородинської. І вселяв їй, що її покликання - психіатрія, а потім цілком конкретно запросив на посаду дитячого психіатра. І знову треба було робити вибір.



Павло Арсентьєвич Болдовський

Але у 1968 р. починається новий виток у її житті, треба було вчитися далі. Ангеліна Михайлівна неодноразово була на спеціальних

курсах у Ромнах, Києві, Харкові, знайомилася з найновішими теоріями і методиками, її реферати та усні виступи завжди відрізнялися чіткою конкретністю, глибиною і безліччю прикладів з власної практики. 12 років була вона заступником головного лікаря з медичної частини. Ангеліну Михайлівну обрали профспілковим лідером, вона була членом обкома профсоюзу медпрацівників неодноразово обиралася секретарем парторганізації лікарні, а ще депутатом міськради. Також Ангеліна Михайлівна Бородинська була завідуючою жіночим відділенням обласної психіатричної лікарні у Глухові.



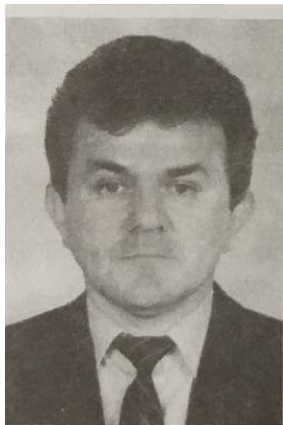
«Не нашкодь ближньому своєму...»

*«Від любові до жінки народилося все прекрасне на землі...», - казав хтось із великих. Жінка істота ніжна, витривала, наділена природою великим таємничим даром - продовженням роду людського - дітонародженням. Досвідчений лікар акушер-гінеколог - великий скарб для кожного міста чи району. Прекрасним фахівцем цієї справи був **Богдан Іванович Дем'янчук**. Жодного поганого слова не почуєш про нього - «добрий, душевний, безвідмовний, уважний, спеціаліст високого класу...». Скільки б не збиралося відвідувачок до нього на прийом, обов'язково прийме всіх і завжди з лагідними словами: *«Жіночко, будь ласка, заходьте, не хвилюйтесь!»*.*

У 1982 р. одержавши диплом був направлений до Глухівської ЦРЛ. Перший рік працював у жіночій консультації, потім ординатором у гінекологічному і пологовому відділеннях, а починаючи з 1986 р. Богдан Іванович - районний акушер-гінеколог, завідуючий гінекологічним відділенням райлікарні. Чималу роль у

становленні Богдана Івановича як фахівця-практика, відіграли досвідчені його старші колеги, вчителі-наставники Ольга Михайлівна Андросова та Ольга Миколаївна Грінченко.

Він казав: *«Вас цікавлять мої захоплення? Вони в роботі і в дачі. Робота - радість, мета мого життя. Народження немовляти, повернення здоров'я жінці це те, для чого я існую. А земельна ділянка допомагає харчуватись моєї сім'ї за теперішньої економічної скрути».*



«Часто він робить неймовірно...»

Його знають і поважають за чуйність і доброту серця, порядність, професіоналізм, та вміння завжди залишатись Людиною - лікаря-хірурга, Заслуженого лікаря України **Фірмана Михайла Йосиповича**.

Після закінчення Тернопільського медичного інституту був направлений на роботу у Сумську міську лікарню № 5 для проходження інтернатури з хірургії. У 1977 р. Михайло Йосипович по розподілу був направлений на роботу в Глухівську ЦРЛ на посаду лікаря-травматолога. У 1978 р. переведений на посаду лікаря-хірурга хірургічного відділення. У 1992 р. Фірману Михайлу Йосиповичу було присвоєно звання «Заслужений лікар України». Брав участь в роботі ВТВІР, неодноразово заохочувався подяками, грамотами.

У 2000 р. переведений на посаду завідуючого хірургічним відділенням, має вищу категорію з хірургії. Автор 5 раціоналізаторських пропозицій.

В їх серці вогонь милосердя

*Добрый человек не тот,
кто умеет делать добро,
а тот,
кто не умеет делать зла.
В.О. Ключевский*



«Життя віддане дітям!»

Прекрасна людина, майстер своєї справи - **Еліна Антонівна Мсикова**. Можна довго перелічувати посади Еліни Антонівни на медичному поприщі. Та вона завжди, яку службу не очолювала, перш за все була дитячим лікарем. Тисячі дітей Глухівщини завдячують їй своїм здоров'ям, а інколи і життям.

У Еліни Антонівни, як завідуючої дитячим відділенням, клопотів вистачало на кожен день. Та і вночі бувало турбували. З великою теплотою, нескінченно довго вона може розповідати про свій середній і молодший медичний персонал. Слухати їх без хвилювання просто неможливо. Скільки незабутніх хвилин радості пережила Еліна Антонівна разом зі своїм персоналом, коли покинутих дітей всиновлювали та в дочеряли чуйні і добрі люди.

Кожен день у відділенні приносив Еліні Антонівні нові клопоти, як завідуючій відділенням, - господарські турботи. Не все так просто і легко, як здається на перший погляд, склалося в біографії медичного працівника. Неприємностей і проблем вистачало на кожен день. І все це переносити жінці було б набагато важче, якби не було справжньої підтримки у сім'ї. Еліна Антонівна не приховує і не без гордості пишається, що культ її професії, професії лікаря у її сім'ї на першому місці. За це вона безмежно вдячна дорогим і близьким людям - своїй сім'ї.



«Потрібна особлива любов!»

Олена Борисівна Стровська вперше потрапила до Глухова у 1959 р., коли приїхала на практику з Харкова, де навчалась у медичному інституті.

Лікарську практику вона розпочала у 1961 р. після успішного закінчення Харківського медичного інституту. Пропрацювавши деякий час у Харкові, вона приїхала в Глухів, з яким і пов'язала свою долю.

Через роки Олена Борисівна пронесла глибоку шану і повагу до справжніх фахівців своєї справи, які віддали їй частину власних знань

і практичних навичок - М. О. Ларіонов, Т. М. Болдовська, Н. М. Філатова, Д. Г. Сангурський, Є. С. Ткаченко, В. М. Мелехін.

Кар'єра Олени Борисівни Стровської почалася з посади лікаря акушера-гінеколога. Згодом вона стала дільничним лікарем, а потім упродовж 17 років завідувала поліклінічним відділенням Глухівської ЦРЛ. Працювала і завідувачкою гастроентерологічного відділення райлікарні (на той час найкращого в області).

За час роботи в медицині через її руки і серце пройшло понад 450 тисяч людей, що потребували допомоги. Щодня, незважаючи на особисті проблеми і самопочуття, колеги по роботі і хворі, обслуговуючий персонал і керівники різного рангу завжди бачили її посмішку, високо підняту голову, білосніжний халат, елегантну ходу самодостатньої жінки. Всім здавалось, що у неї взагалі не існує ніяких проблем, а вони, як і у кожної людини, завжди були, починаючи з «символічної» заробітної плати.

Їй доводилось готуватись до занять, підробляючи викладачем у медичному училищі, ростити двох доньок. Після чергової безсонної ночі вранці все починалось спочатку - посмішка королеви, елегантна хода жінки з подіуму, природно поставлений голос - і проблем ніби не існувало!

Хворі знають, що від Олени Борисівни вони отримають не тільки професійну медичну допомогу, а й звичайну людську пораду. Серце і дім цієї жінки завжди відкриті, її телефон не замовкає і зараз.

Олена Борисівна Стровська лауреат конкурсу «Людина року - 2006», в номінації «Кращий працівник охорони здоров'я».



«Поклик на все життя...»

Анастасія Федорівна Артеменко - єдина у Глухові та Глухівському районі хірург-стоматолог, єдиний лікар, який працює у прямому сенсі цього слова з оголеними нервами хворого. Тому дуже важливо, щоб лікар був не тільки професіоналом, але і Людиною з великої літери: доброю, чуйною та терплячою. Саме таким лікарем є Анастасія Федорівна. Вже майже понад 50 років ця мила і тендітна жіночка рятує зуби, а інколи - і людські життя.

У 1967 р. дипломований лікар одержала направлення до м. Глухів. Відтоді і пов'язала вона своє життя з містом, яке стало їй рідним. Що ж до записів у трудовій книжці - то їх два - призначена на посаду хірурга-стоматолога і переведена на посаду завідуючої стоматологічним відділенням поліклініки. Щастя лікаря Артеменко - в дітях. Їх у неї двоє. Порядними людьми виростила їх Анастасія Федорівна. Ось така вона - лікар вищої категорії, Відмінник охорони здоров'я Анастасія Федорівна.

Кожного робочого дня як терапевт вона проводить первинний прийом, ставить діагноз, лікує зуби, направляє на рентген, готує порожнину рота для протезування. Як хірург проводить щелепні операції, виправлення щелепних дефектів, видалення зубів.

Медицина - її покликання на все життя. Її висока ступінь професіоналізму, лікарський такт, відповідальність, майстерне

володіння необхідними навичками, постійне прагнення до самовдосконалення склали її бездоганний авторитет.

У 2018 р. занесена у Книгу пошани м. Глухова.



«Коли тепло іде від серця»

Професію медика **Ніна Луківна Дубініна** обрала не випадково, ще з дитинства вона мріяла надавати людям допомогу. Так, після закінчення школи без вагань вступила до Харківського медичного університету на відділення лікувальної справи. Отримав диплом, була направлена на роботу у Сумський облздороввідділ лікарем-терапевтом. Інтернатуру проходила на базі Глухівської ЦРЛ. Після закінчення інтернатури без вагань поїхала до Червоненської лікарні. Працювала терапевтом, педіатром, невропатологом, згодом стала головним лікарем. У 1987 р. Ніна Луківна була переведена в Глухівську ЦРЛ заступником головного лікаря з лікарсько-трудої експертизи, а у 1993 р. стала завідуючою районною поліклінікою.

Ніна Луківна дуже вболіває за свою роботу, за роботу колективу. У неї, як вважає вона сама, дві сім'ї - рідні і великий колектив районної поліклініки. За кожного вона хвилюється, вболіває, кожного намагається підтримати.



«Іншої долі не бажав би...»

Сюди, до Глухова, у 1974 р. по закінченні Луганського медичного інституту і направили молодого спеціаліста **Володимира Павловича Комличенка**. Тут він разом зі своїм колегою **Анатолієм Іллічем Відусвим** стояв у витоків створення травматологічного відділення. За роки, що промайнули, довелось усього побачити, через серце пропустити не один біль і не одне горе інших людей.

Але, незважаючи ні на що, завжди треба бути врівноваженим і сильним, щоб допомогти людині, іноді з дуже складними переломами і важкими травмами стати на ноги, знову відчувати себе здоровою.

І сьогодні на питання: *«Якщо б життя почати спочатку, чи обрали знову професію лікаря-травматолога?»* - Володимир Павлович без вагань відповідає, що звичайно іншого вибору і не могло бути. Бо він належить до людей, які серед «спокійних» професій, обирають саме таку - відповідальну і неспокійну, професію хірурга, травматолога, коли щохвилини ти у відповіді за життя іншого.



«Кредо лікаря: хворий завжди правий»

Ходить у народі приказка: *«Для кожного добрим не будеш»*. Хоча з приводу цього можна посперечатись. людиною щирої душі, високого розуміння і турботи до кожного є **Володимир Наумович Глущенко**. У райлікарні він працює лікарем-фтизіатром з 1988 р. Вже багато років він рятує життя хворих, що вважають себе «безнадійними». Був час, коли завдяки лікарям, серед яких був Володимир Наумович, хворих на туберкульоз в районі майже не було. І навіть було закрито стаціонар. Та соціальні біди, чорнобильська трагедія підняли рівень захворювання на туберкульоз. У 1993 р. знову відкрили стаціонарне відділення, яким весь час завідував Володимир Наумович: *«Головне завдання фтизіатра - вберегти людей від туберкульозу, вчасно виявити хворого і провести лікування»*.

Коли спілкуєшся з хворими, відчуваєш з їхнього боку безмежну вдячність і повагу до Володимира Наумовича. Він побатьківськи піклується про них, ніколи не відвертається від людей, яких деякі вважають «ізгоями».



*«Крик новорожденного наилучшая
музыка...»*

Після закінчення Луганського медичного інституту **Барухович Ігор Леонідович** прибув за направленням в Глухівську ЦРЛ.

З 1992 по 1995 рр. проходив інтернатуру на базі Харківського інституту удосконалення лікарів по спеціальності «Акушерство і гінекологія».

З 1995 по 1999 рр. працював лікарем акушером-гінекологом у Глухівській ЦРЛ за ситемою ротації, а з 1999 по 2000 рр. - завідуючий пологовим відділенням Глухівської ЦРЛ. З травня 2000 р. призначений на посаду завідуючого гінекологічним відділенням, районним акушером-гінекологом.

Проходив курси стажування і інформації по колькоскопії на базі Сумського обласного онкологічного диспансеру, тематичні курси удосконалення. Учасник школи організаторів, обласних науково-практичних конференцій, перинатальних рад. Присвоєна перша кваліфікаційна категорія по акушерству та гінекології.

«Несколько лет назад я встречал Новый год на дежурстве. И представляете, буквально за 15 минут до боя часов мы услышали крик новорожденного! Поверьте, это была самая лучшая музыка в праздничную ночь».



«Нести людям добро...»

Вибір професії – важливий життєвий крок і особливо відповідальний. Людина, працюючи і докладаючи максимум зусиль для виконання фахового обов’язку та здійснення справи свого життя, заслуговує на визнання і пошану. На особливу увагу заслуговує **Валентина Григорівна Барахович** – вимоглива до себе і підлеглих, постійно підвищує свій рівень на семінарах, впроваджує в практику нові методи обстеження та лікування хворих.

Валентина Григорівна закінчила лікувальний факультет Луганського медичного інституту у 1992 р. З 1992 по 1994 рр. проходила інтернатуру на базі Харківського інституту удосконалення лікарів по спеціальності «Терапія».

З 1994 р. працювала лікарем-ревматологом у Глухівській ЦРЛ, з 1997 р. – завідувачей денного стаціонару поліклінічного відділення, а з 1998 р. – завідувачей терапевтичного відділення Глухівської ЦРЛ.

З 2003 р. переведена на посаду заступника головного лікаря по медичній частині із суміщенням лікаря-терапевта терапевтичного відділення.

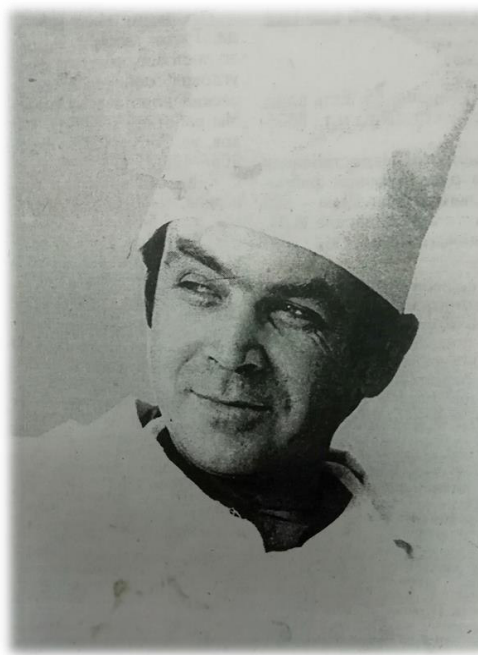
Вона контролює дотримання санітарно-епідеміологічного режиму у відділеннях та особисто володіє всіма методами обстеження терапевтичних хворих.

З 2020 року – головний лікар Глухівської ЦРЛ.



Лікар-легенда

"Я завжди керувався двома принципами: виконував клятву Гіппократа та любив свою професію"



Всеволод Петрович Голук

*належить до тих небагатьох
людей, яких не лише добре
знають, а й заслужено
поважають.*

*Не буде перебільшення, якщо
сказати, що ця людина - втілення
ідеалу порядності і добра,
безкорисливого служіння справі,
якій присвячено життя.
Кожна третя операція в місті за
період роботи зроблена ним -
лікарем вищої категорії,
відмінником охорони здоров'я.
Стоячи за операційним столом,
він повернув тисячам людей не
лише радість життя, а й дітям -
батьків, батькам - дітей.*

Всеволод Петрович Голук народився 27 квітня 1936 р. в селі Немиринцях Ружинського району Житомирської області. Одразу після школи віддав документи у Житомирське медичне училище. Фах лікаря здобув у Вінницькому медичному інституті, який закінчив у 1962 р. за спеціальністю «Лікувальна справа». Перші кроки практичного хірурга - у сільській лікарні. З серпня 1962 р. по вересень

1965 р. працював головним лікарем Озірської дільничної лікарні на Полтавщині. Відпрацював там 3 роки. З чим тільки не приходилося стикатися у ті дні! І травми, і запущені болячки, лікував і стариків і дітей, до нього зверталися і вдень, і вночі, знали: цей лікар нікому не відмовить, прийме, пояснить, допоможе...

Одружився лікар Голюк на випускниці того ж Вінницького медичного інституту - Надії. І вирішили обґрунтовуватися у Глухові.

3 вересня 1965 р. працював у Глухівській ЦРЛ, спочатку заступником головного лікаря району, а з 1976 р. завідувачим хірургічним відділенням ЦРЛ.

Молодого лікаря з радістю прийняли у штат лікарні.

Він безмежно вдячний долі, що вона звела його з Миколою Олександровичем Ларіоновим, колишнім фронтовим хірургом, людиною великого таланту і ерудиції. Молодий лікар жадібно ловив і запам'ятовував кожен рух досвідченого спеціаліста, вчився у нього віртуозній вправності в користуванні інструментами, вміти вислухати хворого і безпомилково поставити діагноз.

Іноколи він потрапляв в безпорадне становище і все ж таки виходить переможцем. Хіба забути хірургові той випадок, коли швидка допомога доставила у відділення в непритомному стані молодого чоловіка з ножовою раною у серці? Долю потерпілого вирішували секунди. Викликати звідкись спеціаліста для такої складної операції - значить втратити не лише час, а й хворого. І він взяв на себе відповідальність. Вперше в житті оперував на серці, яке хоч і поранене, але продовжувало битися. Бодай один неправильний рух чи нерозраховане зусилля при накладанні швів, і воно назавжди б зупинилося. Секунди, хвилини, проведені над пораненим серцем, здавалися вічністю під струмом високої напруги.

Зовні спокійний, урівноважений він ніколи не видавав свого внутрішнього стану, хоч як би не переживав за того, кого оперує. *«Бо в операційній, - за висловом Всеволода Петровича, - паніці немає місця. Тут повинні бути лише чітка думка, злагоджені дії хірургів, усього медичного персоналу».*

Всеволод Петрович навіть через роки не може спокійно пригадувати, як у відділення доставили семирічного хлопчика з закритою травмою печінки. Німий, розгублений і благальний погляд

дитини, яку покидало життя, стоїть перед очима і сьогодні. Тоді він теж пішов на ризик, миттєво прийнявши рішення видалити розчавлену ліву частину печінки. Сторонній людині неможливо уявити скільки майстерності і витривалості спеціаліста пішло на те, щоб вирвати з рук смерті знекровлену дитину. Потім, десь через років два після операції, до Всеволода Петровича завітав батько з сином, який помітно підкріс, щоб подякувати за врятоване життя.

А ось ще один випадок. Одинадцятирічний хлопчик, перелазивши через паркан, тяжко скалічив ногу - розірвав під коліном судинно-нервовий пучок. Щоб врятувати життя, нічого іншого не лишалось, як відтяти ногу. Всеволод Петрович не пішов на це. Він взявся в складних умовах районної лікарні зшивати розірвані артерії, вени, сухожилля, нерви. Дитині не лише врятовано життя, а й позбавлено каліцтва.

І таких прикладів десятки. Роки роботи в хірургії - це незлічена кількість людських доль, які потрапили в чуйні і вправні руки лікаря, щоб передчасно не розлучитись з найдорожчим - життям.



Олена Борисівна Стровська розповідає про нього: *«Удивительный человек. Очень много делал на своем месте. Постоянно находился в поиске, постоянно учился, его домашняя медицинская библиотека просто уникальна. Но... не радовала его «руководящая» работа. И он не раз говорил мне, что не хочет быть начальником, а хочет быть просто хирургом. И тут случилась оказия, его послали в Харьков на курсы по хирургии, после чего*

исполнилось его желание: он стал заведующим хирургическим отделением».

Згадує медична сестра операційного блоку Тетяна Володимирівна Панченко: «С появлением Всеволода Петровича в операционной возникала какая-то особая аура. Во время операции говорил тихо, но четко. Слово - и протянутая рука. Подаете инструмент и слышите следующую команду. Очень переживал за больных. Особенно трепетно относился к детям. Это для меня был и учитель, и наставник, и друг. И, конечно, хирург от Бога!».



У Глухові він пропрацював 39 років, в т. ч. 26 - на посаді завідувача хірургічним відділенням.

За період роботи в Глухівському районі приділяв багато уваги питанням організації і надання медичної і, в першу чергу, хірургічної допомоги населенню міста і району. Щорічно в роботу відділення впроваджувалося 2-3 нових методики дослідження та лікування хворих. Ним впроваджено більш ніж 70 нових методик різних

операцій та обстежень пацієнтів із виразковою хворобою шлунка, дванадцятипалої кишки, жовчокам'яною хворобою, гострим панкреатитом та іншими захворюваннями, удосконалено місцеву систему амбулаторно-поліклінічної та стаціонарної хірургічної допомоги. У відділенні щорічно виконувалося 800 оперативних втручань.

Займаючи посаду районного хірурга приймав саму активну позицію в організації та становлення спеціалізованих видів допомоги - організація ортопедо-травматологічної, урологічної, анестезіологічної служб ЦРЛ.

У лікаря рідко буває вільний час. Навіть у вихідні вечорами він подовгу знайомився з новинками медичної літератури, цього вимагав і від підлеглих. Інакше неможливий шлях зростання майстерності хірурга. Всеволод Петрович Голюк сповна з повагою ставився до колег не лише тоді, коли вони багато читають спеціальної літератури, а й не рахуючись з власним часом ідуть на кожну складну операцію, щоб у процесі роботи удосконалювати майстерність хірургічної техніки. Саме так поступав Всеволод Петрович, коли прийшов у Глухівську ЦРЛ.

Кожного разу, коли глибокої ночі в затишній квартирі по вул. Цюлковського спокійну тишу пронизував телефонний дзвінок, на його кликання разом із Всеволодом Петровичем схоплювалася і Надія Порфирівна, дружина хірурга, яка протягом багатьох років сповна розділяла тривоги чоловіка. Лікар за фахом, вона як ніхто розуміла нічні виклики у хірургію.

За досягнуті успіхи в організації медичної допомоги населенню нагороджений знаком «Відмінник охорони здоров'я» (1981), а в 1976 р. нагороджений орденом «Знак Пошани», в 1970 р. медаль «За доблесну працю». За високі показники в роботі Всеволод Петрович неодноразово нагороджувався грамотами, подяками управління охорони здоров'я Сумської ОДА, міської ради.

Відомому хірургу, колишньому завідувачу хірургічним відділенням Глухівської лікарні Всеволоду Голюку присвоєно звання «Почесний громадянин Глухова», за це проголосували одноголосно депутати Глухівської міської ради. Почесне звання Всеволоду Петровичу надали *«за багаторічну самовіддану працю, значний*

особистий внесок у розвиток галузі охорони здоров'я, відданість обраній справі та підготовку висококваліфікованих лікарських кадрів».



Всеволод Петрович Голюк декілька років назад, коли вийшов на пенсію, поїхав з Глухова. Ім'я Голюка стало вже прозивним, сам образ його став легендою, про нього пам'ятають, з ним порівнюють.

Всеволод Петрович оселився у селі Борщагівка, що за 90 км від Вінниці. Як і покладено у селі, має господарство. В сім'ї Голюків виросло двоє дітей - син Юрій та донька Олена. Особливу радість доставляють онуки. Зараз Всеволод Петрович офіційно не практикує. Але, за рекомендацією знайомих або рідних до нього приїжджають за допомогою, за консультацією - нікому не відмовляє. А ті, що побували у нього потім довго дивуються, розповідаючи своїм близьким: «Уявіть собі, і допомагає і розкажує, а грошей зовсім не бере, ще й свариться...».

Вірні покликанню

*Сонячно погляне -
втихнуть болі,
Слово скаже - і зника жура,
І роздмухує вогонь життя
поволі
У слабкому тілі
медсестра.
В. Крищенко*

Медична сестра - це серце медицини. Така потрібна, почесна, найтяжча праця, боротьба за життя хворого до кінця. Медична сестра - це вічна професія і скільки існуватиме людство, скільки потрібні будуть милосердя, доброта та гуманність. Медична сестра більшість свого робочого часу проводить біля ліжка хворого, виконує призначення лікаря, при цьому не шкодує теплих слів підтримки і віри на одужання.

В наш час медичні сестри складають найбільшу категорію працівників охорони здоров'я - в лікарській діяльності збільшується обсяг медичних послуг, які надає сестринський персонал.



В медицині з'являються нові інноваційні технології, в зв'язку з чим від медичних сестер вимагається постійна робота над підвищенням своїх вмінь та навичок відповідно до останніх досягнень науки.

Сестринський персонал Глухівської ЦРЛ - згуртований і мобільний колектив, який суттєво впливає на якість надання медичної допомоги. З метою підвищення кваліфікації та культури обслуговування, обміну передовими формами організації праці, новими методами роботи та формування єдиної політики сестринської справи в лікарні створена та діє Рада медичних сестер. Членами ради є старші медичні сестри відділень, служб. Всі вони мають найвищий рівень знань з питань сестринської справи, проявляють ініціативу в громадській роботі та мають авторитет в колективі.

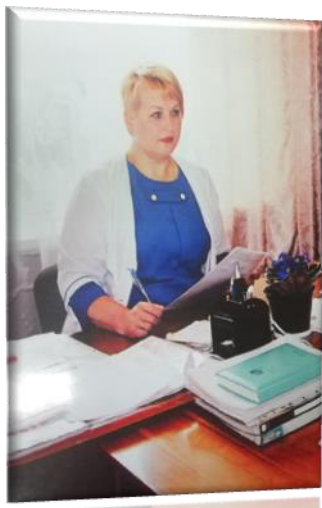
Велика увага приділяється взаємодії всіх секторів та спрямовується на єдину політику розвитку сестринської справи в Глухівській ЦРЛ.

До дня медичної сестри радою сестер готується і проводиться конкурс «Краща за професією». Конкурс проводиться в два етапи. Перший етап - тестування. В другому етапі конкурсу беруть участь 11 медичних сестер. Під час конкурсу проводяться теоретичні, практичні та тестові завдання.

Членами сектору підвищення кваліфікації здійснюються перевірки відділень. Постійно радою сестер здійснюються виїзди до дільничних лікарень, амбулаторій, фельдшерсько-амбулаторних пунктів, фельдшерських пунктів з метою контролю і, особливо, надання практичної допомоги. Повсякчас контролюються питання дотримання етики, деонтології, виконання лікувально-охоронного режиму, дотримання правил охорони праці, техніки безпеки.

Завдячуючи наполегливій роботі ради сестер, в Глухівській ЦРЛ відбувається розвиток сестринського громадського руху, формування і робота сестринської асоціації, що веде до підвищення відповідальності за якість медичного обслуговування населення.

Медсестринський колектив Глухівської ЦРЛ дружній, працьвитий. Тут підібрались гарні фахівці, люди з добрими серцями, щирими душами. Серед медичних сестер Глухівської ЦРЛ є багато гідних того, щоб бути відзначеними.



*«Головне у сестринській справі - це
милосердя...»*

Медична сестра - одна з найгуманніших професій. Вона об'єднує людей з чистим, відкритим серцем, не байдужих до чужого горя, до чужої біди, готових прийти на допомогу в скрутну хвилину.

Серед тих, до кого тулиться душа мешканців Глухівщини, які потребують медичної допомоги, є головна медична сестра **Тулуп Лариса Яківна**.

У 2020 р. закінчила Тернопільський національний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського.

З 1993 по 2016 рр. працювала сестрою медичною Глухівської ЦРЛ.

З лютого 2016 р. працює головною медичною сестрою КНП «Глухівська міська лікарня» Глухівської міської ради.

Лариса Яківна прагне вмінням, добрим словом підтримувати своїх земляків.



«Життя - це справжня боротьба»

Ніна Іванівна Глущенко - досвідчена старша медична сестра протитуберкульозного відділення Глухівської ЦРЛ та дивовижна жінка. Її енергії вистачає на все, що вона любить і що вважає своїм обов'язком. Працюючи медичною сестрою у Сумському обласному диспансері знайомиться зі своїм майбутнім чоловіком лікарем-інтерном Володимиром Наумовичем Глущенко. У 1977 р. за направленням Володимир Наумович і сім'я переїжджає до м. Глухів. В. Н. Глущенко був призначений на посаду лікаря-фтизіатра протитуберкульозної лікарні, яка була розташована в с. Старикове, а Ніна Іванівна перший і найнадійніший помічник, найкращий радник, призначена старшою медичною сестрою. Складно було піднімати лікарню: непристосовані приміщення, холод в палатах, неякісна вода та брак коштів на повноцінне харчування хворих. Та молодість і небайдужість до людського життя не мала перешкод. Згодом всі адміністративно-господарські питання були вирішені. У 1988 р., після закриття лікарні, переїжджають до м. Глухова на посаду старшої медичної сестри приймального відділення Глухівської ЦРЛ. У 1993 р. відкрите туберкульозне відділення Глухівської ЦРЛ., яке очолює Володимир Наумович Глущенко, Ніна Іванівна - старша медична сестра. Саме завдяки поставленій роботі, жорсткому дотриманню норм санепідежиму, грамотному керівництву за всі роки існування відділення не було жодного випадку захворювання на туберкульоз серед працівників відділення.



Старша медична сестра хірургічного відділення КНП «Глухівська міська лікарня» **Богдашкіна Катерина Олександрівна** любить свою роботу, обрав її одного разу та на все життя. Закінчила Глухівське медичне училище у 1975 р. З 1975 р. по 1980 р. працювала на посаді сестри медичної в Сумській міській дитячій лікарні, потім переведена на посаду сестри медичної палатної хірургічного відділення Глухівської ЦРЛ. З 1992 р. по 2000 р. та з 2012 р. по 2020 р. працювала сестрою медичною старшою хірургічного відділення Глухівської ЦРЛ. З 2000 р. по 2012 р. переведена на посаду сестри медичної старшої дитячого відділення.

З лютого 2020 р. обрана головою об'єднаного профспілкового комітету Глухівської районної організації профспілки працівників охорони здоров'я України на звітно-виборчої конференції профспілкового комітету Глухівської організації профспілки працівників охорони здоров'я України, де працює по теперішній час. За час роботи проявила себе добрим організатором. Має вищу кваліфікаційну категорію за спеціальністю «Сестринська справа». Неодноразово заохочувалась подяками та грамотами.

Скарбниця медичних знань Глухівської ЦРЛ

Інформаційні потреби медиків - це особливий вид потреб, що виникають у процесі здійснення різних напрямів їх діяльності. Для практикуючого лікаря, як і для викладача медичних наук, важливо вчасно знайти правильне рішення медичної задачі, тим самим допомогти пацієнтові. Робота лікаря пов'язана з великими психологічними й емоційними навантаженнями. Від бібліотеки лікар і медична сестра чекає не тільки інформації, але й приємного психологічного клімату. Бібліотека, як надбання і багатство всієї медичної громадськості країни, покликана зіграти в інформаційних процесах істотну роль.



Основними завданнями бібліотеки Глухівської ЦРЛ на даному етапі є збереження та поповнення бібліотечно-інформаційних ресурсів, підвищення рівня їх використання. В бібліотеці ЦРЛ постійно в наявності широкий вибір медичної періодичної літератури, сучасні монографічні видання з різних галузей медицини. Фонд медичної книгозбірні налічує 5491 примірник. У фонді бібліотеки є

широкий вибір довідників, посібників та іншої медичної літератури. У широкому асортименті представлена художня література, нова художня періодика. Бібліотека відіграє значну роль у підвищенні професійної кваліфікації медпрацівників, знайомить їх з новітніми досягненнями медичної науки. Вона постійно наближує медичну книгу до робочого місця медпрацівника.



Бібліотекою завідує провідний спеціаліст, бібліотекар за покликанням **Козлова Алла Миколаївна**, яка працює на цій посаді з 1980 р. Вона вміло використовує всі форми і методи по забезпеченню спеціалістів інформацією.

Алла Миколаївна - чуйна, вимоглива, дисциплінована, старанно відноситься до виконання своїх обов'язків. Вона систематично підвищує свою ділову кваліфікацію, бере активну участь у заходах Глухівської ЦРЛ, своєчасно інформує про нову літературу та періодичні видання організаторів охорони здоров'я, лікарів і середніх медичних працівників. Користується авторитетом серед співробітників.



За високі показники у роботі неодноразово отримувала подяки із занесенням до трудової книжки, отримувала грошові премії, друкувалась в районній газеті.



Сьогодення та дозвілля КНП «Глухівської міської лікарні»

Колектив Глухівської міської лікарні гідно продовжує добрі традиції своїх попередників. Поруч із ветеранами тут працює багато молодих, амбітних медичних працівників, які навчаються за сучасними стандартами і новітніми технологіями, підвищуючи свою кваліфікацію.

Цікавими і пізнавальними є традиційні щорічні заходи, такі як посвячення в професію та конкурси «Кращий за професією», вікторини до Дня медичної сестри.

Принадним та різноманітним є дозвілля медичних працівників.



Сестра-хазяйка прийомного покоя Центральної районної лікарні Людмила Іванова і санітарка цього відділення Оксана Манжай непогано поють дуєтом. На конкурсі медсестер на звання «Лучший по професии» они достойно представили свое отделение в разделе «Художественная самодеятельность». Девушки не только хорошо поют, но и работают непогано.

На снимке: О.Манжай и Л.Иванова.

Вони завжди беруть активну участь у проведенні урочистостей до свят, активні у роботі.



Учасники конкурсу медических сестер на звання «Лучший по професии», прошедшего в канун Нового года в центральной районной больнице, должны были продемонстрировать жюри конкурса не только свои теоретические знания, практические навыки, скорость и качество выполнения практических заданий, идеальный внешний вид и умение вести себя, но и показать номер художественной самодеятельности. Медицинские сестры урологического отделения Наташа Лукашова, Неля Куриленко, Люда Бойко и буфетчица Екатерина Москаленко создали фольклорную группу и представили музыкально-драматическую сценку, пригласив для участия в ней музыканта и даже двоих больных, заканчивающих на тот момент лечение в отделении урологии.

Серед працівників - багато талановитих людей, які вміють танцювати, співати, складати вірші, що публікуються у місцевій газеті.

Лікарня у фотосвітлинах





Партгрупа, м. Глухів (1948)



м. Глухів, січень 1958 р.



1960 г. г. Бухаров

1^й ряд снизу слева направо:

1. Триценко Михаил Иванович - зам. зав. буфета
2. Володар Борис Иванович - стоматолог
3. Ларионов Николай Александрович - хирург
4. Михайловский Владимир Васильевич - терапевт, зав. буфетом
5. Михайловская Юлия
6. Мокшина Татьяна Ивановна - жена Михайловского В.В.
7. Михайленко Алексей Иванович - зав. буфетом
8. Селат Ольга Григорьевна - зав. буфетом детской больницы

2^й ряд

9. Крюковская Елена Николаевна - медсестра
10. Котляренко Евгений Сергеевич - рентгенолог
11. Орляновская Надежда Михайловна - терапевт
12. Орляновская Мария Андреевна - терапевт
13. Костякова Лидия Осиповна - рентгенолог
14. Кондратьев Владимир Иванович - хирург

3^й ряд

15. Палин Марк Павлович - медсестра
16. Трицункин Василий Григорьевич - рентгенолог
17. Зайкович Евгений Васильевич - санитарно-эпидемиолог
18. Овчинников Николай Семёнович - санитар



*Колектив неврологічного відділення (зліва-направо - Савченко Ю.В.,
Ільченко Л.М., Філатова Н.М., Болдовський П.А., Мелехін В.М.,
медсестри та санітарки, 1969)*





Колектив терапевтичного відділення (1971)





*Рентгенкабінет тубдиспансеру - у пульта рентгенлаборант
Г.П. Буднікова*



*Відкриття фіналу огляду-конкурсу м/с сільських лікарень
Мелехін В.М. - головний лікар*



*Зліва-направо - Філатова Надія Михайлівна, Мелехін Віктор
Миколайович, Кондратюк Валентина Іванівна (1974)*



Переможці конкурсу лаборантів - Філатова Н.М., начмед Глухівської ЦРЛ (1978)



Поліклінічне відділення (1979)



Огляд-конкурс лаборантів лікувальних закладів Глухівського району







Історичний нарис

**Укладач та комп'ютерний набір О. Безверха
(Сумська обласна наукова медична бібліотека)**